

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yetmiş yedinci İnikat

6.VI.1958 Cuma

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	340	teşvik için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sualine Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hâdi Hüsman'ın şifahi cevabı (6/103)	342:347
2. — Havale edilen evrak	340:341	3. — Ankara Mebusu Nuri Ciritoglu'nun, Ankara Belediyesince şehir suyu fiyatına yapılan zamma dair sualine Dahiliye Vekili Namık Gedik'in şifahi cevabı (6/100)	347:350
3. — Yoklama	341	4. — Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Siird'in Müküs nahiyesindeki mahkemenin yeniden hizmete açılmasının düşünüldüğüne dair Adliye Vekilinden şifahi suali (6/111)	350
4. — Riyaset Divanının Heyeti Umumiyeye mâruzatı	341	5. — Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Siird Cumhuriyet Müddeiumumlîği kadrosunun tamamlanmaması ve bâzı kazalara Cumhuriyet Müddeiumumisi tâyin edilmemesi sebebine dair Adliye Vekilinden şifahi suali (6/112)	350
1. — İzmir Mebusu İlhan Sipahioğlu'nun, Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesinin kaldırılması hakkındaki kanun teklifine dair mazbatanın encümene iadesi hakkında Adliye Encümeni Reisliği tezkeresi (2/3, 3/231)	341:342	6. — Mardin Mebusu Vahap Dizdaroglu'nun, Cenup hudut vilâyetlerimizde kaçakçılığın önlenmesi hususunda alınan tedbirlere ilâveten neler düşünüldüğüne dair Ticaret Vekilinden şifahi sualine Ticaret Vekili Abdullah Aker'in, sualin kendi vekâletini ilgilendirmediğine dair cevabı (6/122)	350:352
2. — Kırşehir Mebusu Hayri Çopuroğlu ve iki arkadaşının, Kırşehir vilâyetinde sel baskını dolayısıyla vukua gelmiş olan zararların telâfisi hakkındaki kanun teklifinin de Muvakkat Encümene verilmesine dair Muvakkat Encümen Reisliği tezkeresi (2/192, 3/230)	342		
5. — Sualler ve cevaplar	342		
A — Şifahi sualler ve cevapları	342		
1. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne vilâyetinde tekrar afyon ziraatine ne zaman başlanacağına dair Gümrük ve İnhisarlar Vekilinden şifahi suali (6/102)	342		
2. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne vilâyetinde çiftçiyi bütün ziraatine			

7. — Mardin Mebusu Vahap Dizdaroğlu'nun, antibiotik ve tıbbi malzeme darlığının önlenmesi hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sualine Sıhhat ve İhtimai Muavenet Vekili Lûtfi Kırdar'ın şifahi cevabı (6/123) 352:354

8. — Erzincan Mebusu Nusret Safa Coşkun'un, Kocaeli Valisinin, Körfezde küçük gemilerin çalıştırılmalarının tehlikeli olacağı hakkında alâkalılara başvurduğunun doğru olup olmadığına dair sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in şifahi cevabı (6/127) 354:356

9. — Erzincan Mebusu Nusret Safa Coşkun'un, İzmit gazetelerinin, Körfezdeki vapurların istiap haddinden fazla yolcu aldıkları hakkında yaptıkları neşriyatın dikkate alınıp alınmadığına dair sualine

Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in şifahi cevabı (6/128) 356:358

B — Tahrirî sualler ve cevapları 361

1. — Trabzon Mebusu Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun, bir gemi inşaiye endüstrisi kurulması hususunda ne düşünüldüğüne ve inşasına başlanmış olan yüzer havuza dair sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in tahrirî cevabı (7/139) 361:363

2. — Ankara Mebusu Selim Soley'in, 14 Mayıs 1950 tarihinden beri Vasıtalı ve Vasıtasız vergilerle bâzı maddelere ne kadar zam yapıldığına dair sualine Maliye Vekili Hasan Polatkan'ın tahrirî cevabı (7/138) 363:367

6. — Müzakere edilen maddeler 358

1. — Sivil savunma kanunu lâiyhası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/100) 358:361

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

6309 sayılı Maden Kanununun 6688 sayılı Kanunla muaddel 156 nci maddesinin (a) bendinde yazılı iki yıllık müddetin dört yıl daha uzatılması hakkındaki kanun kabul edildi.

Sivil Müdafaa kanunu lâiyhasının bir kısm maddeleri kabul edildi.

6 . VI . 1958 Cuma günü saat 15 te toplandı.

nılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili	Kâtip
Bursa Mebusu	Antalya Mebusu
Agâh Erozan	Attilâ Konuk
	Kâtip
	Kayseri Mebusu
	Hakkı Karmel

Sualler

Şifahi sual

1. — Adana Mebusu Hamza Eroğlu'nun, yerli yapacağı fiyatlarının tesbiti hakkındaki kararın neye müsteniden alındığına dair şifahi sual tahriri, Ticaret Vekâletine gönderilmiştir. (6/199)

Tahrirî sual

1. — Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgümlü'nün, Söğütlü yatı ve aynı durumda bulunan gemilerin hurda olarak tasfiyesinin düşünü- lüp düşünülmediğine dair tahrirî sual tahriri, Münakalât Vekâletine gönderilmiştir. (7/185)

2. — HAVALA EDİLEN EVRAK

1. — Antalya Mebusu Burhanettin Onat'ın, Gümrük Kanununun 17 nci maddesinin 7 numaralı bendine 5651 sayılı Kanunla eklenen ve 6088 sayılı Kanunla tadil edilen (C) fıkrasının

değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/191) (Gümrük ve İnhisarlar, Maliye ve Bütçe encümenlerine)

2. — Kırşehir Mebusu Hayri Çopuroğlu ve

iki arkadaşının, Kırşehir vilâyetinde sel baskını dolayısıyla vukua gelmiş olan zararların telâfisi hakkında kanun teklifi (2/192) (Nafia, Dahiliye ve Bütçe encümenlerine)

3. — Kocaeli Mebusu Sadettin Yalım'ın, Maarif Vekâletine bağlı Teknik okullarında yetiştirilecek askerî mühendisler hakkındaki 4779 sayılı Kanuna ek kanun teklifi (2/193) (Maarif, Millî Müdafaa ve Bütçe encümenlerine)

Tezkere

4. — Takip ve tahsiline mahal ve imkân görülemiyen 681 418,70 liranın terkinini ve 40 885,15 liranın affı hakkında Başvekâlet tezkere (3/229) (Bütçe Encümenine)

Mazbatalar

5. — Kocaeli Mebusu Sadettin Yalım'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 6311 sayılı Kanunla değiştirilen 23 nci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe Encümenleri mazbataları (2/58) (Ruznameye).

6. — Rize Mebusu İzzet Akçal ve altı arkadaşının, muvakkat kaza salâhiyetiyle başka yerlere

gönderilecek hâkimlere ve aynı mahalde Cumhuriyet müddeiumumileri ile sorgu hâkimlerine vekâlet eden mahkeme başkâtiplerine verilecek tahsisat hakkında kanun teklifi ve Adliye ve Bütçe Encümenleri mazbataları (2/68) (Ruznameye).

7. — Sürmene'nin Çivra köyünden İdrisoğlu, Gülhanım'dan doğma Hacıbey Çakır'ın affı hakkında Arzuhal ve Adliye Encümenleri mazbataları (5/13) (Ruznameye).

8. — 3222 sayılı Telsiz Kanununun 5566 sayılı Kanunla muaddel 5 nci maddesinin tadili hakkında kanun lâyihası ve Dahiliye ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/112), (Ruznameye).

9. — Bâzı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsi haklarının sukutuna dair kanun lâyihası ve Ziraat ve Adliye Encümenleri mazbataları (1/131), (Ruznameye).

10. — Türk Ceza Kanununun 6988 sayılı Kanunla muaddel 16 nci maddesinin tefsirine dair Başvekâlet tezkere ve Adliye Encümeni mazbatası (3/214), (Ruznameye).

11. — Bankalar kanunu lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/70), (Ruznameye).

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,05

REİS — Reisvekili Ağâh Erozan

KÂTİPLER : Mustafa Saraç (Zonguldak), Attilâ Konuk (Antalya)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız.
(Bursa Mebuslarına kadar yoklama yapıldı.)
REİS — Ekseriyet vardır, İnikadı açıyorum.

Efendim, Başkanlık Divanının mâruzatı vardır, okutuyorum.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEME MÂRUZATI

1. — İzmir Mebusu İlhan Sipahioğlu'nun, Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesinin 3 nci fıkrası ile 117 nci maddesinin kaldırılması hakkında kanun teklifine dair mazbatanın encümenine geriverilmesi hakkındaki Adliye Encümeni Reisliği tezkere (2/3, 3/231) (1)

(1) 102 Sıra sayılı matbuua zaptın sonundadır.

Yüksek Reisliğe

Ruznamenin birinci müzakeresi yapılacak maddeleri arasında ve birinci sırasında bulunan İzmir Mebusu İlhan Sipahioğlu'nun Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesinin üçüncü fıkrasıyla 117 nci maddesinin kaldırılması hakkındaki kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatasının alâkalı mevzuat muvacehesinde yeniden tetkik-

ten geçirilmek üzere Adliye Encümenine iadesini; müttihaz encümen kararına müsteniden saygı ile rica ederim.

Adliye Encümeni Reisi
Aydın Mebusu
Cevat Ülkü

REİS — Gündemde bulunması itibarıyla geriverilmesi yüksek reylerinize tâbidir. Bu itibarla reyinize arz ediyorum : Kabul edenler.. Etniyenler.. Kabul edilmiş, mazbata geriverilmiştir.

2. — *Kırşehir Mebusu Hayri Çopuroğlu ve iki arkadaşının, Kırşehir vilâyetinde sel baskını dolayısıyla vukua gelmiş olan zararların telâfisi hakkında kanun teklifinin de Muvakkat Encümene verilmesine dair Muvakkat Encümen Reisliği tezkeresi (2/192, 3/230)*

REİS — Tezkereyi okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

Çankırı vilâyetinde vukua gelen sel felâketi dolayısıyla kanun teklifini görüşmek üzere kurulan Muvakkat Encümene aynı meâlde olan Kırşehir Mebusu Hayri Çopuroğlu ve iki arkadaşının Kırşehir'de sel baskını dolayısıyla vukua gelmiş olan zararların telâfisi hakkında kanun teklifinin de adı geçen encümene havalesine müsaadelerinizi rica ederim.

Nafia Encümeni Reisi
Gaziantep Mebusu
Süleyman Kuranel

REİS — Muvakkat Encümene verilmesini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etniyenler... Kabul edilmiştir.

Suallerden müzakereye devam ediyoruz.

5. — SUALLER VE CEVAPLAR

A — ŞİHAFİ SUALLER VE CEVAPLARI

1. — *Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne vilâyetinde tekrar afyon ziraatine ne zaman başlanacağına dair Gümrük ve İnhisarlar Vekilinden şifahi suali (6/103)*

ASIM EREN (Niğde) — Sualimi geri alıyorum.

REİS — Sual sahibi sualini geri almıştır.

2. — *Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne vilâyetinde çiftçiyi tütün ziraatine teşvik için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sualine Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hâdi Hüsmar'ın, şifahi cevabı (6/103)*

Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayın Riyasetine Aşağıdaki sözlü sorumun Sayın Gümrük ve Tekel Vekili tarafından Büyük Millet Meclisi Umumi Heyetinde lütfen cevaplandırılmasına delâletlerini arz ve rica ederim.

Niğde Milletvekili
Asım Eren

Sözlü soru :

Edirne ilinde Süloğlu ve Paşayığit gibi tütün ziraatıyla geçinen bölgelerinde Tekel İdaresinin tütününü düşük fiyat ile satınalmasına ne zaman nihayet verileceği ve bu suretle çiftçinin tütün ziraatine teşviki için başka ted-

birler de düşünülüyorsa lütfen Sayın Vekil tarafından izah buyurulması.

REİS — Gümrük ve İnhisarlar Vekili.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Niğde Mebusu Asım Eren arkadaşımız Edirne vilâyeti dâhilinde Süloğlu ve Paşayığit gibi tütün ziraati ile geçinen mmtakalarda İnhisarlar İdaresinin tütününü düşük fiyatla satınalmasına ne zaman nihayet vereceğini ve bu suretle çiftçinin tütün ziraatine teşvik edilmesi için ne gibi tedbirler düşünülmekte olduğunu sormaktadır.

3437 sayılı Kanuna göre Edirne vilâyetinde tütün ekimi; Keşan kazasının Enez nahiyesi haric olmak üzere, serbestir. Böyle olduğu halde öteden beri vilâyetin yalnız merkez kazası ile Keşan ve Uzunköprü kazalarında tütün ekilmektedir. Arkadaşımızın sual takrirlerinde bahis mevzuu edilen (Süloğlu) köyü, Edirne merkez kazasında (Paşayığit) köyü, Keşan kazası dâhilinde bulunmaktadır.

İnhisarlar İdaresince Edirne vilâyeti için tatbik edilen mubayaa fiyatları, diğer tütün bölgelerinde olduğu gibi mahsulün vasfına iç ve dış pazarların şart ve imkânlarına göre tâyin ve tesbit olunmaktadır.

Son beş sene içinde vilâyetin yaprak tütün mübayaası fiyatlarında müstahsil lehine şu ayarlamalar yapılmıştır:

1953 senesine kadar Merkez kazası ile Uzunköprü'de birinci nevi tütün tasnifi mevcut değil iken o seneden itibaren 650 kuruş fiyat üzerinden birinci nevi tasnifi kabul ve tatbik edilmeye başlanmıştır.

1954 yılında; 2 nevi fiyatlarına 50 şer kuruş, 3 nevi fiyatlarına 30 ar kuruş, 5 nevi fiyatlarına 40 ar kuruş, 6 nevi fiyatlarına 10 ar kuruş zam yapılmıştır.

1955 senesinde Edirne Merkez kazasının 4 nevi fiyatları ile bu kaza dâhil Keşan ve Uzunköprü kazaları 5 nevi ve 6 nevi fiyatlarına 20 şer kuruş zam yapılmıştır.

1956 yılında nevi fiyatlarına yapılan tekrar ve ilâveten yapılmış olan zamlar 3 nevi ve 4 nevi nevir için 20 şer kuruştur.

Halen satılmakta olan 1957 senesi mahsulü tütünlerin nevi fiyatlarına yeniden yapılmış olan zamlar ise,

Birinci nevi için	100	Kuruş
İkinci » »	150	»
Üçüncü » »	180	»

Beşinci nevi için merkez kazada 80, diğerlerinde 60 kuruş, altıncı nevi için de siyyanen 30 ar kuruştur.

Son beş sene içinde Edirne merkez kazasında müstahsılın bir kilo tütün için vasati olarak temin ettiği para miktarı,

1953 senesinde	157	kuruş
1954 » »	197	»
1955 » »	166	»
1956 » »	208	kuruştur.

1955 senesi mahsulü için hükümetçe müstahsıla beher kilo için ayrıca ödenmiş bulunan 25 kuruş yardımıyla birlikte o sene kilo fiyatı 191 kuruş, 1956 yılında da 233 kuruş olmuştur.

1957 senesi mahsulünün şimdiye kadar satılmış olanlarının vasati fiyatının nevi fiyatlarına yapıldığını yukarıda arz ettiğim zamlar dolayısıyla 349 kuruş civarında olduğunu memnuniyetle müşahade etmiş bulunuyoruz. Buna bu sene Hükümetçe ödenmesi kabul edilmiş olan % 15 nispetindeki yardımın ilâvesi halinde beher kilo vasati fiyatının 403 kuruşa yükselmiş olduğu görülmektedir. 1950 senesinde Edirne merkez kazasında vasati fiyatın 147 ku-

ruş olduğu nazarı dikkate alınacak olursa artış nispetinin % 174 olduğu anlaşılır.

Yine son beş sene içinde Uzunköprü kazasında müstahsılının bir kilo tütün için vasati olarak temin ettiği para miktarı : 1953 senesinde 151 kuruş. 1954 senesinde 196 kuruş. 1955 senesinde 165, beher kilo için 25 kuruş yardım parası ile 190 kuruş. 1956 senesinde 224, yine beher kilo için 25 kuruş yardım parası ile 249 kuruş.

REİS — Vaktiniz tamam cümlelerinizi tamamlayınız efendim.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HADİ HÜSMAN (Devanla) — 1957 senesinde ise 325 kuruş ve % 15 yardım parası ile 385 kuruştur. 1950 senesi vasati fiyatı 114 kuruş olduğuna göre artış nispeti % 237 dir.

Keşan Kazasına gelince : Beher kilo tütünün vasati satış fiyatı 1953 de 150 kuruş, 1954 de 192, 1955 de 154, beher kilo için 25 kuruş yardım parası ile 179 kuruş, 1956 senesinde 209, beher kilo için 25 kuruş yardım parası ile 234 kuruş ve nihayet 1957 senesinde de 309 kuruş % 15 yardım parasıyla 354 kuruştur.

REİS — Vekil Beyefendi müddetiniz bitmiştir.

Sual sahibi buyurun.

ASİM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Gümrük ve İnhisarlar Vekilinin beyanlarını dikkatle dinledim. Filhakika verdikleri rakamlar bendenizin de Edirne vilâyetinde vâkı bir cevelânımda tesbit ettiğim fiyatlara aşağı yukarı uymaktadır. Ancak en, unumiyetle Tekelin tütün işlerindeki tutumunun vatandaş menfaatiyle pek iyi telif edilemediği kanaatiyle sözlü sorumu vermiştim. Burada vasati 200 - 250 kuruş olan fiyatı Sayın Vekilden öğrendim. Mahallinde ise hiçbir zaman 150, 200, 220 den fazla olmadığına mütaaddit vatandaşlarla yaptığım konuşma neticesinde kaani oldum. Hattâ bu mübayaası fiyatlarıyla idarenin kendisine temin ettiği kazanç arasında fahiş fark vardır. Bir cemiyet ki, efradı için Millî Korunma Kanununu tatbik eder ve o kanunla en ufak bir sürçme vâkı olan vatandaşın en ağır cezalar tatbik eder, fakat cemiyetin resmî müessesesi Devlete irat temin etmek gayesi arkasında hatalı fiyat tesbiti ile 1 400 kuruş satış fiyatı tesbit eder, yani kendisi 250 kuruşa alır, 1 400 kuruşa satar ve sonra bütçe hesaplarında beher kilogramda 650 kuruş masrafı oldu-

ğunu söyler ve böyle bir cemiyette düzelmesi gereken bir şey var demektir. Bendeniz bunu tetkik ettim, ekici ile alıcı Devlet arasındaki menfaatler muvazenesini temin etmek için sarfı gayret etmek Vekâletin esas vazifesidir. Bendeniz tesbit ettim, Devletin tütünden sağladığı gelir, Devlet gelirlerinin yirmi yedide birini tutmaktadır; Müdafaa Vergisini de hesabedersek, Tekel geliri Devlet gelirlerinin aşağı - yukarı yedide biridir.

REİS — Sual müessesesi içinde bulunduğunuz hatırlatırım.

ASIM EREN (Devamla) — Yani bu suretle Devletin tütün işinde fazla kâr ettiği gibi bir netice gözüküyor.

Bunda Tekelin maliyet yüksekliğini ileri sürüyorlar. Eksper haksızlıklarından vatandaş müşteki. «Birinci nevi tütüne şunu veriyoruz» diyorlar. Ama bir gidip eksperlerin tâyin ettiklerini görsünler, bunlar yani eksperler kendilerine verilen talimatın dışına çıkamazlar. Gerçi idare lehine tesbit ettikleri fiyatlara sulh hâkiminin karşısında vatandaşın itiraz hakkı vardır, lâkin ona da vatandaş teşebbüs edemez. Vatandaş bir sürü formalitenin peşinden koşamaz. Bir Devlet müessesesi vatandaşa bu hususlarda kolaylık göstermeli ve bu siyasetten vazgeçmelidir. Nakliyyeyi halka yükler, bir sürü ağır işlerle Tekel doğrudan doğruya mekanizmasının yükünü halka yükletir. Bu vaziyette halk zaten fakir, elindeki toprak ise kiradır. Trakya'da toprak aslında büyük kısmı ile çiftlik sahiplerinin elindedir. Bunlar da her sene kiralari artırırılar. Meselâ Süloğlu'nda ve Keşan'da da çiftlik kiralari mütemediyen artar. Ama Tekel, tütün fiyatlarını artırdığı zaman ancak kiloda, ya 10 kuruş, ya 20 kuruş artırır. Çünkü Trakya tütünlerinin kalitesini beğenmez. Tütün fiyatları onların kalitelerinin çok dununda tesbit edilmiştir. Bendeniz burada, Sayın Menderes'in Hükümet programını hatırlatmak isterim. 6 ncı sayfada Hükümet, «Ben istihsalı kaynağında teşvik edeceğim, gayrimeşru kazançlara yer ve meydan verimiyeceğim.» demişti. Hükümeti ve Vekâleti bu hususta teyakkuza davet ederim.

Bundan başka bir noktayı daha hatırlatmak isterim: İskeçe, Drama, Kavala gibi dünyanın en güzel tütünlerini fennî usullerle yetiştiren arazi vaktiyle bizim topraklarımıza dâhildi; eskiden bizde Dühan Reji İdaresi vardı; ve bizde de bu tütünlerin kalitesi fevkalâde yüksekti. Bugün bu

topraklar elimizden çıkmıştır. Bu topraklar Meriç'in diğer yakasında kalmıştır. Ama Meriç nehrinin bir tarafında Yunan rakiplerimiz gayet güzel evsafta tütünleri yetiştirirken Meriç'in Doğusundaki aynı iklime mâlik arazimizde bizim tütün müstahsılından 150 - 200 kuruş arasında eksperlerin tesbit ettiği fiyat üzerinden tütün mubayaaya etmemiz halkın maişet imkânlarını güçleştirmektedir.

REİS — Bir dakikanız kalmıştır.

ASIM EREN (Devamla) — Meriç'in diğer sahilinde bulunan rakiplerimizin fevkalâde evsafta tütün yetiştirmeleri, o havalideki bizim tütünlere rağbeti azaltacak mahiyettedir. Burada bizde de neden iyi kalite tütün yetişmiyor? Bunun elbette bir esbabı mucibesi vardır. Çiftçiyi talim ve teçhiz etmek, yetiştirdiği daha iyi tütünü iyi fiyatlarla almak, cebine daha çok para girmesini sağlamak lâzımdır.

REİS — Müddetiniz bitmiştir, lûtfen kürsüyü terkediniz.

Buyurun, İnhisarlar Vekili.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Efendim, müsaadenizle mâruzatımı bitireyim, ondan sonra arkadaşımızın temas ettiği noktalara cevap vereceğim.

1957 senesi vasati fiyatlarının yalnız bir evvelki sene vasati fiyatlarına nazaran artış nispetleri tetkik edilecek olursa bunların da Edirne'de % 73, Uzunköprü'de % 54, Keşan'da % 51 olduğu görülür.

Mâruzatım Edirne vilâyeti dâhilindeki tütün mahsulünün düşük fiyatla değil seneden seneye artan fiyatlarla satın alınmakta olduğunu açıkça göstermektedir. Bu fiyat artış nispetleri diğer tütün bölgelerine ait fiyat ve artış nispetlerinden zaman zaman fazla olmuş fakat noksan olmamıştır. Binaenaleyh arz ettiğim rakamlardan sonra muhterem arkadaşımın İnhisarlar İdaresinin Edirne vilâyeti dâhilinde tütün mahsulünü düşük fiyatlarla mubayaaya ne zaman nihayet verileceği hakkındaki sualinde ısrar etmiyeceğini ümidederim.

Tütün ziraatinin teşvik ve himayesi bahsine gelince : Bu bir taraftar mubayaanın tatminkâr fiyatlarla yapılmasıyle; diğer taraftan

da elde edilen mahsulün tamamının satılması teminatının mevcudolmasıyla mümkündür.

İnhisarlar İdaresi de bu maksatla fiyatları günün şartlarına uygun olarak devamlı surette mustahsil lehine tesbit etmekte olduğu gibi ayrıca her sene mustahsil elindeki mahsulün tamamını, piyasalarda müşteri bulmasa dahi satınalacağını muhtelif vasıtalarla tamim ve ilân etmekte ve tatbikatını da o yolda yürütmektedir.

Binaenaleyh lüzumlu himaye ve teşviki de yapmaktadır. Sual sahibi arkadaşımı tatmin edebilmek maksadıyla bir hususa daha temas etmek isterim :

Edirne vilâyeti dâhilinde tütün istihsalı son senelerde mahsus bir tenezzül kaydetmektedir. Filhakika vilâyetin umumi tütün istihsal miktarları :

1953	senesinde	116 000	kilo
1954	»	114 000	»
1955	»	217 000	»
1956	»	92 000	»
1957	»	80 000	» dur.

Ancak tetkiklerimizden aldığımız neticelere göre; bu tenezzülün sebeplerini mahsulün teşvik ve himaye edilmemesinde değil, vilâyete diğer zirai mahsuller ekimine temayül gösterilmesinde aramak isabetli olacaktır. Aksi takdirde aynı esaslar dairesinde himaye ve teşvike mazhar olan diğer bölgelerde tütün istihsalinin seneden seneye mühim miktarlarda artmakta olması hakikatının izahı mümkün olmaz. Filhakika umumi ziraat istatistiklerinden aldığımız rakamlara göre, vilâyet dâhilinde :

Hububat ekim sahası 1953 senesinde 182 57 hektardan, 1957 senesinde 197 649 hektara.

Bakliyat ekim sahası 1953 senesinde 3 159 hektardan, 1957 senesinde 3 429 hektara.

Sınai bitkiler ekim sahası 1953 senesinde 16 510 hektardan, 1957 senesinde 22 944 hektara yükselmiş bulunuyor.

Arkadaşımız birkaç noktaya temas etti. Evvelâ şunu arz edeyim ki, kendilerinin söyledikleri gibi ifade edeyim : Tekel İdaresi ekspere «tütünü en âdi neviden tesbit et» diye bir emir vermez, veremez. Böyle bir şey vârit değildir. Tütün muntakası mebusları arkadaşlarımızı da işhadederim, bunlar aldıkları vazifeleri vicdanları ile karşı karşıya kalarak yaparlar, fiyatları

tütünün değerine göre tesbit ederler. Onun için bu düşünceleri tamamen yanlışır.

Sonra Yunan tütünleri ile bizimkileri mukayese ettiler ve dediler ki, Meriç'in bir tarafında Yunan tütünleri, diğer tarafında bizim tütünleri. Arkadaşımızın mevzu ile istisnası olmadığını tahmin ediyorum. Bu tarzda söylemesinden. Çünkü tütün öyle bir mahsuldür ki, yanyana iki tarlanın tütünleri arasında bile fark mevcudolabilir. Değil Meriç'in bu kenarı ile öteki kenarı arasında fark göstermesin. İskeçe ve Dırama tütününü Edirne muntakasında yetiştirmek mümkün değildir. Tohumunu getirseniz dejener olur.

İnhisarlar İdaresi tütünü ucuz alıp pahalıya satıyor, diyorlar. Bunu evvelce de arz etmiştim. Millî Korunma Kanununa da temas ettirmek istediler.. Arkadaşıma hatırlatmak isterim; Tekel İdaresinin vazifesi tütün inhisarını işletmektir. Tütün satışlarından kâr temini mevzuu bahis değildir. İdarenin vazifesi monopoli yoluyla Millî Müdafaa ve İnhisar Resmini tahsil etmektir. Ne kadar fazla resim tahsil edilirse o kadar devletin lehine hareket edilmiş olur. Bunun Millî Korunma Kanunu ile hiç alakası yoktur. Hattâ yabancı memleketlerde bu İnhisar Resminin satış bedeline nispeti % 60 - 70 e kadar yükselmektedir. Bizde ise daha azdır. Gaye Millî Müdafaa ve İnhisar Resminin tahsilinden ibarettir.

REİS — Cümledenizi bitirmenizi rica edeceğim.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (Devamla) — Arkadaşımın müsterih olmasını hassaten rica edeceğim.

REİS — Asım Eren, buyurun.

ASIM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlar; mâruzatımın tamamen hüsnüniyete dayandığına itimadınız olduğuna eminim.

Filhakika bendeniz Devlet iradında tütünün başlıca mesnetlerinden biri olduğunu arz ettim ve heyeti umumiyesiyle Devlet gelirlerinin yedide birine muadil olan Tekel sâfi iradının % 57 sini teşkil eden tütün gelirlerinde bir tenezzül tekelif etmek fikrinde değilim. Ancak, vergi mevzuatlarında da vatandaşın menfaati ile Devlet menfaatini telif etmek devrindeyiz. Bu fiyatlar, gelirden bir tenezzül meydana getirilmeden fazla masrafları azaltmak veya tütünün kalitesini ıslah etmek suretiyle vatandaşın bir yardım yapmak mümkün olduğuna kaaniim.

3437 numaralı Kanunun nizamnamesinde zikredilen üç ekim bölgesinden Marmara bölgesine Trakya da dâhil bulunmaktadır. Bu bölgenin tütünlerinin ekimini artırmak ve kalitesini ıslah etmek mümkündür. Kaldı ki, kendileri evvelki bütün rakamlarını hükümsüz kılan bir itirafı Trakya'dan tütün istihsalinin son iki yıl içinde 116 bin tondan 83 bine düştüğünü söylediler. Acaba bu realite vatandaşın tütünden memnun olduğunun mu alâmetidir? Yoksa benim mâruzatımın fiilî bir teyidinden başka bir şey midir? Demek ki, vatandaş tütünü ekmiyor, ondan bir şey beklemiyor.

Sayın Vekil dediler ki, «diğer yağlı tohumlardan istifade edecekler.» Muhterem arkadaşlar; Trakya'da yağlı tohum büyük yer almaktadır, çeltik de aynı şekilde yer almıştır, ancak tütün bunların hepsinden yüksek bir irat temin etmektedir. Bulgaristan'dan gelen eski mülteciler Süloğlu bölgesinde tütünle canla başla meşgul oldukları halde, bugün tütün ekimini terk etme durumunda bulunmaktadır ve iki yıldır ekmiyorlar. Edirne Mebusları da bunu yakinen bilirler. Evet, Süloğlu bölgesinde iki seneden beri tütün ekilmemiş olması ve sayın vekilin itiraf ettiği bu istihsal rakam düşüklüğü neyi ifade etmektedir? Demek ki, fiyatlar emeğin mukabilini teşkil etmiyor.

Nakliyesini ben yapayım, 30 kilometreyi Tekel hesabına kendi vasıtayla taşıyayım, sonra da benden 2,5 liraya tütün alsın. 2,5 liraya ispanağın kilosunu satıyorlar. Tütün gibi binbir itina isteyen, gübresi, çapası, ayıklanması, denklenmesi hepsi dâhil bir emek mahsulü, rica ederim, 2,5 lira olur mu? İki buçuk liraya alıp da 14 liraya satan idare hiç olmazsa kiloda bir lira artırsın ve nevelerini tesbit ve miktarını tahmin işi üzerinde daha hassas bulunsun.

Eksperler üzerindeki, mâruzatım hakikaten yerindedir. Çünkü bu havalideki halk, eksperlerden yana yakıla şikâyet etmektedir. Bu hususta Edirne Milletvekili arkadaşlarımdan bana yardımcı olmalarını rica ediyorum. Zira buradaki vatandaşların bu husustaki ıstırabını onlar daha iyi bilirler.

Muhterem arkadaşlarım, Trakya'nın gayet az toprağa sahibolmasından dolayı kıymetli bitkiler üzerinde hassasız. Şimdiye kadar her hangi bir ziraat fen memuru burada eğitim

yapıp da bunu Tütün Nizamnamesi, gereğince köy ihtiyar heyetindeki deftere bir zabıtlarla tesbit etmiş midir? Bunu soruyorum.

İkinci bir şey soruyorum : Her hangi bir eksper şimdiye kadar vazifesini suiistimal ettiği yani şahıslara zarar verdiği için takibata mâruz kalmış mıdır? Yani...

REİS — Asım Bey, Asım Bey, sual müessesesindeyiz. İsnatta bulunmayın ve sual dışına çıkmayın, lütfen!

ASİM EREN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, nctice itibariyle arz etmek istiyorum ki, Edirne vilâyetinde bir tütün meselesi vardır. Vatandaşların toprağı azdır, fakirdir. Buna Devlet tekniğı, eğitim yardımı ile bir maliyeti düşürmekle iki, yani umumi masrafları azaltmak ki, bir kilo tütünde 6,5 lira masraf olduğu bütçe lâyihasında iddia ediliyordu, ve yine bütçe hesabında bize verdikleri şeylerde 6 lira da kâr ediyordu. Yani 6,5 lira masraf ediyor; iki liraya köylüden alıyor, 14 liraya da satıyor. Bu itibarla Sayın Vekil ince bir tetkik yaparsa, Umum Müdürünü çağırır ve tütün mütehassısı elemanlarıyla o taraflarda bir gezi tertibeder ve mâruzatımın üzerine biraz olsun eğilirlerse memleket bundan fayda görür. Hürmetlerimle.

REİS — İnhisarlar Vekili.

GÜMRÜK VE İNHISARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Arkadaşıma cevap vereyim. İsrar ettiler, tütüne 250 kuruş veriliyor dediler, bendeniz açıkça ifade ettim, tekrar edeyim. Bu sene 403 kuruştur. Binaacaleyh, fikirlerini tashih etmeleri lâzımdır. Tütün fiyatı 250 kuruş değil, 403 kuruştur. Yine dediler ki, bu fiyat tatmin etmiyor, tütün ekimini vatandaşlar terk ediyorlar. Arkadaşlar bir defa bütün Edirne bölgesinden senede 80 bin kilo tütün istihsal edilmektedir. Fiyat tatmin etmiyorsa yine cevabımda ifade ettim. Demek ki, dikkat etmediler, Ege bölgesindeki fiyat artış nispeti, Edirne bölgesinden daha azdır. Fakat mahsul 40 milyon kilodan 80 milyon kiloya çıkmıştır. Sayın Eren arkadaşımız bunu nasıl izah ederler? Aksi takdirde bu miktarın Ege bölgesi için 10 milyona düşmesi lâzımgelirdi, niçin bunu görmemezlikten geliyorlar? Sonra diyorlar ki, tütün eksik fiyatla alınıyor. Sade biz alıcı değiliz. Kendilerini mâzur görüyorum, mevzu ile alâkası değildir.

kendisine bâzı malûmat vermişler, bu malûmatı hâmilan buraya gelmişler.

Muhterem arkadaşlar, tütün alıcısı yalnız İnhisarlar İdaresi değildir, tüccar da alıcıdır. Tatmin edici ve müsait bulursa tüccar yüksek fiyatla alır. Tek alıcı biz değiliz. Fiyat mekanizmasını tanzim eden biz değiliz. Tüccar imkân görürse daha yüksek fiyatla alır. Ve sonra tütün de ihraç malıdır, demek ki, münasip fiyat bu seneye budur.

Sonra, israf, israf diyorlar. İsrاف olduğunu nereden biliyorlar? Ben de çıkarım kendisine müsrif derim. Hangi noktada israf vardır, hangi noktaya temas etmek istiyorlar, onu konuşalım. kürsüye çıkıp da şurası şöyle burası böyle olsun demek olmaz. Bu 80 bin kilonun inmesinde fiyat politikasının asla alâkası yoktur. Fiyat 250 kuruştur, yanlış. Temas edeceğimiz noktalar varsa gelin burada konuşalım.

Mütehasıslar doluştırım diyorlar. Arkadaşlar; memleketimizde ananesi en eski müesseseler İnhisar müessesesidir. Tecrübeli en çok elemanlar İnhisarlılardır. Yer, yer, köy, köy bütün müstahsıl tanırılar öğrenecek yeni bir şeyleri yoktur. Binaenaleyh bilgisizlik izafe edip de mütehasısları doluştırım, malûmat alın diye tavsiyede bulunmalarına asla mahal görmüyorum. (Soldan, alkışlar)

REİS — Asım Eren.

ASIM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlarım; evvelâ Sayın Vekilin emir buyurdukları rakamları arz edeyim.

Maliyet üzerinde, 1958 bütçesinde bize verilen malûmata göre asli maddenin masrafı, yani tütün yapraklarının denkleme ve kendi tâbirlerine göre rumelikâri hazırlanmış, işlenmiş, her türlü ambalâjı, altı üstü tahta, 50 şer santimetre derinliğinde, 30 kiloluk denkleme, (ambara kadar taşınması da köylüye ait) Türkiye'deki bütün tütünlerin beher kilo vasatı mübayaâ fiyatı 485 kuruşa mal oluyor. Bundan başka maliyete müessir olan sicim, tahta ve saire gibi masraflar için de beher kilograma 84 kuruş 46 santim masraf oluyor, İşçi ücretinden beher kilograma 34, 82 kuruş, işçinin, köylünün kaderi zaten bizde böyledir. (Soldan gürültüler, «o sizin zamanımızdaydı» sesleri)

Evet işçi ücretinden beher kilo tütün maliyetine düşen 34 kuruş 82 santim, umumi masraf

olarak 1 kilogram başına 33 kuruş 20 santim! Bundan başka şu masraflar da vardır : Beyiye masrafı olarak beher kilo başına 110 kuruş 55 santim, nakliye 9 kuruş 75 santim, hafif nakliye de : 7.70 kuruş, zaruri amortisman : 7 kuruş.

REİS — Üçüncü defadır ki, sual müessesesinde olduğunuzu hatırlatmak istiyorum. Vâkıa Vekil Beyin sualin dışında size cevap vermesi dolayısıyla size de sualin hududu içinde müsamaha edilmiştir. Yalnız şu andan itibaren umumi tütün politikasına giriyorsunuz ki, bu nizamnamenin 150 nci maddesiyle kabili telif değildir, lûtfen sualiniz içinde kalınız.

ASIM EREN (Devamla) — Paşayığıt'te 300 hane vardır. Bunlar Drama'dan, İskeçe'den gelmiş muhacirler olup tütünlerini hiçbir zaman 150 - 200 kuruştan fazlaya satamamışlardır. Yılda 90 - 100 ton tütün işlerler, Tekele devrederler. Bu tütünler, boy boy ayrılmış, temizlenmiştir; Rumelikâri işlenmiş, böylece teslim edilmiştir. Çürükleri de bedaya olmak üzere kanun ve nizamnameleri uyarınca Tekel İdaresine terk edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım; bu vaziyette, fedakârane çalışan vatandaşlar, Tekelin her türlü masraflarına, (amortismanı da dâhil olmak üzere) katlanmak, kendi alın terlerini bu maliyetlere terk etmek suretiyle az para almak mecburiyetinde midirler? Onlara bu durumu caiz görebilir miyiz?

Vekil Bey eksperler mevzuuna temas etti. Ben eksperlere ithamlarda bulunmuyorum, vatandaşların şikâyetini aksettiriyorum. Eğer arzu ederlerse Edirne Mebusu arkadaşlarımla bir seyahat yapmaya ve vatandaşları, kendilerinin yanlarında dinlemeye hazırım. (Soldan : Gürültüler) (Sağdan : Alkışlar)

REİS — Sual cevaplandırılmıştır, efendim.

3. — *Ankara Mebusu Nuri Ciritöğlü'nün, Ankara Belediyesi'ne şehir suyu fiyatına yapılan zamına dair sualine Dahiliye Vekili Namık Gedik'in şifahi cevabı (6/100)*

REİS — Sual sahibi arkadaşımız burada mı? NURİ CİRİTÖĞLÜ (Ankara) — Burada yım.

REİS — Sual sahibi arkadaşımız burada, Dahiliye Vekili arkadaşımız da burada. Suali okutuyorum:

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
Aşağıdaki sorunun Dahiliye Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılması için delâlet buyurulmasını saygı ile rica ederim.

Ankara Milletvekili
Nuri CİRİTOĞLU

Ankara Belediyesi şehir suyunun metre küb fiyatını, 23 kuruştan yüzde 120 zam ederek 50 kuruşa çıkarmıştır.

Bu fiyat artırılmasını vekâlet tasvibediyor mu?

REİS — Buyurun, Dahiliye Vekili.

DAHİLİYE VEKİLİ NAMIK GEDİK (Ay-
dın) — Ankara Belediyesi şehir suyunun metre mikâbı fiyatının 23 kuruştan, yüzde 120 zam ederek 50 kuruşa çıkartmıştır.

Arkadaşım; «Bu fiyat artışı vekâleti tasvibediyor mu?» diye soruyor.

Cevabımı arz ediyorum.

Su fiyatı Ankara Şehir Meclisi tarafından yükseltilmiştir. Bu yükseltiş, kanunun verdiği yetkiye dayanılarak vekâlet tarafından tasvip ve tasdik edilmiştir.

REİS — Sual sahibi..

NURİ CİRİTOĞLU (Ankara) — Muhterem arkadaşlar; Ankara Belediyesinin şehir içme suyunun yüzde 120 zam yapması ile ilgili soru-
ma Dahiliye Vekilinin vermiş olduğu izahatı dinlediniz.

Ben, bu suali sorulduğu kadar bir zaman oldu. Şimdi bu yapılan yeni zamlarla benim sualim bir az ehemmiyetini kaybetmiş duruma geliyor, ama (Sağdan; bravo sesleri, alkışlar), üzerinden birkaç ay geçmesine rağmen birkaç noktaya temas etmeyi faydalı buluyorum.

Muhterem arkadaşlar; bundan 3 - 4 ay evvel iktidarın resmî organı Zafer Gazetesinde okuduğumuza göre, Ankara'nın su ihtiyacını karşılamak üzere Sakarya'dan getirilecek su projesi ortaya konulmuştur. O zaman demiştik ki, acaba bu zamlarla bu tahakkuk edecek projenin masrafları mı karşılanacak, ve Ankara halkından bunun için bir rusum, bir vergi ödemesi mi gerekiyor?

REİS — Beyefendi, nizamnamemizin sarahati karşısında sual sahiplerinin Riyasetin önünde mevcudolan suallere sadık kalmalarını bilhassa rica ederim.

Sual müessesesi, Nizamnamenin 150 nci maddedeki sarahatı mucibince, muayyen ve sarih bir mesele hakkında mâlumat istemekten ibarettir. Dahiliye Vekilinden soruyorsunuz; «Ankara Belediyesinin şehir suyunun yaptığı zammı tasvibediyor musunuz?» o da cevap verdi ve; «Tasvibediyorum.» dedi. Sual ve cevabı bitti. (Gürültüler) Çok rica ederim, efendim. Nizamnamenin sarahatı karşısında fazla izaha ve tafsilâta lüzum yok, buyurun devam edin.

NURİ CİRİTOĞLU (Devamla) — Peki efendim, sualin şumulü içinde kalacağım.

Muhterem arkadaşlar, bir müessese, bilhassa bir âmme müessesesi zammı ortaya koyarken ilk önce kendi bünyesinin icabettirdiği masrafları ortaya koyar. Ankara Sular İdaresi durmuş durmuşta % 120 zam koymayı nereden hissetmiş? Ben 1956 - 1957 yılı bilânçolarını tetkik ettim, idarenin bu yıla ait bir zararına rashı-yamadım. Malûmunuz, Ankara memur şehridir. Vatandaşların % 80 i dar gelirlidir. «Ne olacak bir vatandaş 2,5 lira verirken 10 lira verse, bundan ne çıkar!» denebilir. Ankara'da 100 ilâ 250 lira maaş alan yüz binlerce insan vardır. Bu dar gelirli insanlar 2,5 lira su parası verirken, bunun 10 - 12,5 liraya çıkması bu vatandaşları ıstıraba sevk eder. (Soldan, gürültüler). (Sağdan, «devam devam» sesleri).

Gerek Hükümet programında, gerekse Bütçe Encümeni mazbatasında dikkat buyurulursa millî gelirin, devam eden fiyat artışlarını karşılamaya göre bir fıkraya gözümüz ilişir. Onun için Hükümet, görüyoruz ki, hiç durmadan zam yapmaktadır. Vatandaş bu zamlardan muztarptır. (Soldan, gürültüler), (Sağdan, «devam» sesleri)

REİS — Beyefendi şu anda takdir Riyasete aittir. Vazifemize lütfen müdahale etmeyiniz.

Muhterem arkadaşım, sözünüze bu tarzda devam edemezsiniz. Birinci ihtarı veriyorum. Buyurun efendim.

(Sağdan gürültüler) Müsaade buyurun efendim.

NURİ CİRİTOĞLU (Devamla) — Hiç durmadan zam yapıyor. Sular İdaresi, bilânço-suna nazaran, 1956 - 1957 senelerinde kâr etmiştir. Bu zam keyfidir, vatandaşta büyük derin yaralar açmıştır. Size vatandaşın bir sıkıntısını arz ediyorum, takdirlerinize terk ediyorum. (Sağdan alkışlar).

REİS — Dahiliye Vekili, buyurun.

DAHİLİYE VEKİLİ NAMIK GEDİK (Ay-dın) — Muhterem arkadaşlarım; arkadaşımın sualine İktüzük hükümlerine tamamen uygun bir şekilde arzı cevap ettim. Fakat kendileri meseleyi açtı ve açacaklarını da daha evvelden tahmin ediyordum. Şimdi gerek kendilerine ve gerek hitabettikleri Ankara halkına bu suya yapılan zammın sebeplerini ve tarihçesini arz edeceğim. (Sağdan, «Tarihçe ile ne alakası var?» sesleri, gürültüler).

REİS — Müsaade buyurun efendim; Vekil Beyin konuşmalarının, arkadaşımızın beyanına nazaran ne derece mevzu içi olup olmadığını takdir Riyasete aittir.

Buyurun efendim.

DAHİLİYE VEKİLİ NAMIK GEDİK (Devamla) — Neden bugün suya zam yapılmış olduğunu anhyabilmek için mâruzatımı dinlemelerini rica ederim.

Sular İdaresi 1949 senesine kadar Belediyeye bağlı bir şube müdürlüğü halinde iken 1950 den itibaren şahsiyeti hükmiyeyi haiz bir Umum Müdürlük olarak kurulmuş ve gerek teşkilât ve gerekse tesisat olarak Ankara şehrinin artan nüfusu ile alâkalı su ihtiyacını karşılayabilmek üzere, o tarihten itibaren tesislerini genişletmiş ve bu suretle yeniden açtığı 14 grup halinde 50 derin kuyu ve süzgeç vasıtasıyla su miktarını yüzde 320 artırmış ve evvelce 290 kilometre olan şebekeye 360 kilometre ilâve ederek bunu 650 kilometreye çıkarmış ve pompa adedini de 12 den 105 e yükseltmiştir. Bu tesisler için 11 milyon 750 bin lira sarf etmiş, bunun 4 milyon lirası borçlanma suretiyle, 7 milyon 700 bin lirası da birikmiş amortismanlar ihtiyat akçesi ve tesisat iştirakleri karşılığının sarfı suretiyle temin edilmiştir. Bu suretle idare büyük malî külfet ve borca girmiştir.

Yukarda ifade ettiğimiz bu tesisler haricinde 1956 senesinde projeleri hazırlanmış olan Çubuk bendi ikinci hattı ile Güvercinlik kuyu ve isale hattı tesisleri için de ayrıca 6 000 000 liralık bir sarfiyata zaruret hâsıl olmuştur. Bu inkişafalara mütenazır olarak genişliyen teşkilâtın zaruri kıldığı teknik ve idari personel adedi ve bu arada işçi maaş ve ücretlilere diğer benzeri müesseselere uyularak ya-

pılan zamlar ve ilâve sosyal şartlarda da artmış bulunmaktadır. Bu arada 1949 - 1958 seneleri arasında târife sabit kalmış ve metre mikâp için ödenen su parası 23 kuruş olarak tesbit edilmiştir. 19 milyon liraya baliğ olan envestismanlar ve artan personel adedi, ücret seviyesinin ve sosyal şartların emsali müesseseler seviyesine çıkarılması dolayısıyla mevcut tarifeye bu masrafların karşılanması mümkün bulunmayacağı gayet tabiidir. Bu sebeple idare, suyu 1952 den itibaren maliyet fiyatının altında satmıştır. Gerek yeni yapılan envestismanların borçlarını ve gerekse zararı karşılamak ve aynı zamanda yeni imar plânına göre şehir şebekesinin tevsi ve ıslahını yapabilmek ve 6 milyon lira değerindeki Çubuk ve Güvercinlik tesislerini vücuda getirebilmek için tarifenin 23 kuruştan 50 kuruşa çıkarılması bilhesap tesbit edilmiştir.

Bu suretle, beher metre mikâp su ücretine yapılan ilâve 27 kuruş olup 300 bin nüfusun abone suretiyle ve beher ailenin ayda 30 metre küb su sarf ettiği göz önüne alındığı takdirde beher ailenin târife farkından mütevellit ödiyeceği aylık su parası 690 kuruş tutmaktadır. Bunun şahıs başına isabet eden miktarı ise ayda 140 kuruş, günde vasatı 4 - 5 kuruştur.

Bu arada şehirde 150 000 nüfusu barındıran semtlerdeki 650 çeşmeden ücretsiz su almakta olan vatandaşlara bu zammın hiçbir aksisi olmayacaktır.

REİS — Bir dakikanız kalmıştır.

DAHİLİYE VEKİLİ NAMIK GEDİK (Devamla) — Kısaca şu noktaya da işeret etmeyi lüzumlu görmekteyim, Ankara şehrinin nüfusu 1955 hesaplarına göre 500 bine yaklaşmıştır. 1950 de günlük su istihsali 37 bin ton iken 1957 de bu miktar yeni tesisler dolayısıyla 106 bin tona çıkarılmış olup Çubuk ve Güvercinlik tesisleriyle günlük su istihsali 135 bin tona yükseltilecektir.

Yeni imar plânına göre müstakbel 2 milyon nüfuslu Ankara şehrinin vasatı günde 350 bin ton olarak hesap edilen su ihtiyacını karşılayacak büyük Sakarya projesi üzerindeki çalışmalar da devam etmektedir. Bunun 170 milyona yaklaşan malî potresi vardır. Bu proje-

nin ilk 30 kilometrelik kısmı Esenkent projesi olarak ele alınmış, on milyon liralık olan bu tesisin süratle tahakkuk ettirilmesi için çalışmalar hızlandırılmış bulunmaktadır. (Soldan, alkışlar)

REİS — Sual sahibi.

NURİ CİRİTOĞLU (Ankara) — Arkadaşlar, görüyorsunuz ki, ilk önce kısa izahat veren Vekil Bey, elinde geniş bir tafsilât olarak, hazırlıklı şekilde cevap verebiliyor.

REİS — Siz devam buyurun. (Sağdan, gü-rültüler, «Müdahale edemezsiniz» sesleri, «İl-tibin sözünü kesmeyin Reis Bey» sesleri)

Efendim, Dahiliye Vekili Beyefendinin beyanlarından bahsetmeye lüzum yok, kendi nok-tai nazarını ifade etsin.

NURİ CİRİTOĞLU (Devamla) — Efendim, biz burada sözümüzü tamamlamadan Riyaset Divanı çanı vuruyor ve bizi susturuyor.

REİS — Devam buyurun efendim.

NURİ CİRİTOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; Vekil Bey, 1949 senesinden bahsettiler. Ben de 1923 senesinden bahsedersen darılmamaları lâzımgelir. Bu memlekette 1923 te Sular İdaresi bile yoktu. (Soldan, «Kaç nü-fus vardı?» sesleri) Burada sorulan suali ne şekilde karşıladıklarımı gördünüz. Dahiliye Ve-kili çok gerilere gitti. Kendileri ifadeleriyle sualimizi tasvip ettiklerini beyan ediyorlar, di-yorlar ki «Nüfus artmıştır, su sarfiyatı da art-mıştır.» Şu halde sarfiyat arttıkça maliyetin düşmesi icabeder. Çünkü istihsal arttıkça, sar-fiyat çoğalır, maliyet fiyatının düşmesi lâzım-dır. Son olarak, Sakarya Barajı projesinden bahsettiler. Biz diyoruz ki, Sakarya projesi-nin tahakkuku Ankara halkının sırtından alınacak rüsum ile mi çıkacaktır? Bunun ef-kârı umumiyeeye açıkça ilânı gerekmektedir. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Dahiliye Vekili.

DAHİLİYE VEKİLİ NAMIK GEDİK (Ay-dın) — Muhterem arkadaşlar, 1923 senesinde Ankara'ya su getirenler aziz olsun, onun hak-kında söyleyecek bir şey yok. Sadece şunu ifa-de edebilirim ki, ben böyle bir mukayese yap-mak için söylemedim. 1949 senesinde meveud-olan 23 kuruşu 1958 senesindeki tarife değişik-liğinin sebeplerini arz etmek için ifade ettim. Buna kısaca işaret ettikten sonra Sakarya'dan gelecek suyun masraflarının Ankara halkının

sırtından çıkarılıp çıkarılmıyacağı hususunda izhar ettikleri endişeye geleyim : Ben sarih ola-rak kendisine arz ederim ki, bu 170 milyonluk bir davadır. Bütün bu çaptaki büyük dâvalar gibi, belediye tarafından değil, Devlet tarafın-dan Ankara halkına hediye edilecektir. (Sol-dan, alkışlar)

REİS — Sual cevaplandırılmıştır.

4. — *Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Sürd'in Mülküs nahiyesindeki mahkemenin yeni-den hizmete açılmasının düşünülüp düşünülme-diğine dair Adliye Vekilinden şifahi suali (6/111)*

REİS — Sual sahibi? Burada.. Adliye Ve-kili?.. (Yok sesleri)

Sualin cevabı gelecek haftaya bırakılmıştır.

5. — *Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Sürd Cumhuriyet Müddeiumumiliği kadrosunun tamamlanmaması ve bazı kazalara Cumhuriyet Müddeiumumisi tâyin edilmemesi sebebine dair Adliye Vekilinden şifahi suali (6/112)*

REİS — Sual sahibi? Burada. Adliye Ve-kili yok.

Sual gelecek haftaya bırakılmıştır.

6. — *Mardin Mebusu Vahap Dizdaroğlu'nun, Cenup hudut vilâyetlerimizde kaçakçılığın ön-lenmesi hususunda alınan tedbirlere ilâveten ne-ler düşünüldüğüne dair sualine Ticaret Vekili Abdullah Aker'in, kendi vekâletini ilgilendirme-diğine dair cevabı (6/122)*

REİS — Sual sahibi?. Burada.. Ticaret Ve-kili.. Burada.. Suali okuyoruz, efendim.

9 Nisan 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayın Riyasetine
Aşağıdaki sorunun Sayın İktisat ve Tica-ret Vekili Tarafından sözlü olarak cevaplandı-rılmasına delâletlerinizi rica ederim.

Saygılarımla.

Mardin Milletvekili
Vahap Dizdaroğlu

Cenup hudut vilâyetlerimizde 5 ve diğer nu-maralı sirküler tatbikatiyle kaçakçılık önlen-miş midir? Vekâletçe gerek kaçakçılığın önlen-mesi ve gerek bu vilâyet halkını muztar etmi-yecek, alınması düşünülen başkaca bir tedbir veya 5 numaralı sirkülerle diğer sirkülerin tat-

bikasında değişiklik yapılması düşünölmekte midir?

REİS — Ticaret Vekili.

TİCARET VEKİLİ ABDULLAH AKER (İzmir) — Vahap Dizdaroğlu arkadaşımın sualine cevaplarımı arz etmiyorum. Sebebi; bunun tatbikiyle Dahiliye Vekili meşguldür. Vekâletimi ilgilendirmiyor.

REİS — Saal sahibi.

VAHAP DİZDAROğLU (Mardin) — Muhterem arkadaşlar; Muhterem Vekil Beyin, sorunun, Ticaret Vekâletiyle alâkası olmadığı hakkındaki beyanları pek yerinde olmasa gerektir. Zira Demokrat gazetelerden birinde vekâletlerince yayınlanmış 5 No. lu Ticaret Sirküleri mevcuttur. (Sağdan; bravo sesleri, alkışlar) Encüimende Ticaret Vekâleti bütçesi görüşölürken vaziyet hakkında Vekil Beyle hasbihalde bulunmuştuk. Burada tatbikat bakımından sorunun kendilerine aidolmadığını söylemeleri gariptir. Belki Vekil Bey diyecekler ki; «Biz bu sirküleri neşrettik, ama tatbikatını valilere verdik.» Fakat mesele sadece bir neşir meselesi değildir. Memleket iktisadiyatı mevzuubahistir. Kanaatimce salâhiyetli merci Ticaret Vekâletidir. Binaenaleyh, bu sorunun Ticaret Vekili tarafından cevaplandırılması yerinde olur.

Muhterem arkadaşlar; 5 No. lu Sirküler 982 sayılı Koordinasyon Kararı ile Cenup hudutlarındaki kaçakçılığı önlemek maksadiyle alınmış bir tedbirdir. Bununla Cenup hudutlarındaki beş vilâyetimizde Hatay, Gazianteb, Urfa, Mardin, Hakkâri vilâyetlerinin huduttan 10 kilometre derinlikte ikamet eden vatandaşların, ellerindeki mevcut bâzı mallar hakkında beyanname vermek mecburiyetinde bırakılmıştır, kesimlik hayvanlar; bu mallar da yağ, yapacı, fıstık, bakır mulleri gibi şeylerdir. Memleketin bugün içinde bulunduğu iktisadi buhranın yanında bu bölge halkını böyle bir sirkülerle tazyik etmenin yersiz olduğunu huzurunuzda ifade etmek isterim. Bu tatbikat bir faide sağlyamamıştır. Misal vereyim:

Başbakan 1958 yılının bütçe müzakereleri münasebetiyle şu noktaya işaret ettiler; «Güneş yüzü görmemiş Türk paraları kaçırıldı. Suriye semtinde, pazarlarında tedavüdedir.» Bu söz 1958 de söylenmiştir. Ama beyanname tatbikatı iki senedir devam etmektedir. Demek ki, bununla hiçbir fayda temin edilememiştir. Çünkü

bu memnuniyet muntikalarda alınan tedbirlere rağmen kaçakçılık devam etmektedir.

İkinci bir misal arz edeyim: Biçer - döğerlerin dahi Suriye'ye kaçırıldığı bir tesadüfle öğrenilmiştir. Haydarpaşa - Bağdad seferini yapan bir marşandiz treni Suriye'ye kaçak olarak geçirilmekte olan bir biçer - döğere çarpıyor. Hâdisce bu suretle ortaya çıkıyor. Ve halen mahkemede rüyet edilmektedir.

Üçüncü misal: Hepinizin malûmu olduğu veçhile her ay 400 - 500 bin baş kesimlik hayvan Suriye'ye kaçırılmaktadır ve bunlar hududa on kilometrelik mesafelerden değil, çok geri kaynaklardan temin edilmektedir. Kaçırılma yolu da mayın tarlalarından, istimlâk sahalarından değil, su arkları kesilmek suretiyle birerle kol halinde geçirilmektedir.

Bunun karşısında 5 No. lu Sirkülerin hiçbir faydası olmamıştır.

Şimdi bu sirkülerin tatbikatındaki aksaklığa da işaret etmek isterim. Mal sahibi her hangi bir vatandaş şahsi malını bu sirküler ahkâmına göre en büyük mülkiye âmirine bildirmek mecburiyetindedir. Mera değişikliğini de kezalik bildirmek zaruretindedir. Sürüsünü bir merada otlatan vatandaş meranın bitimi halinde mera değiştirmek için dahi aylarca uğraşmak mecburiyetindedir. Bazan da bunun neticesini almaya kadar sürüleri yarı yarıya telef olmaktadır.

İkinci bir mesele, bu beyannamelerden dolayı vatandaşlar mahkemelere düşmekte, malları müsadere edilmektedir. Bugün hudut mahkemeleri bu kaçakçılık ve müsadere mevzularıyla dolup taşmaktadır. Vatandaşlar ihtiyati haciz kararları peşinde koşmaktadırlar.

REİS — Cümlelerinizi tamamlayın, efendim.

VAHAP DİZDAROğLU (Devamla) — Bu sebeple, iktisadi bir kalkınma olduğu iddia edilen bir memlekette böyle bir tedbirin alınması yersizdir. İlme istinadetmiyen ve hakikatlere kulak vermeyen sirküler ve kararnamelerle alınan her tedbir memleket için iktisadi bir tedbir değil, iktisadi bir felâket olur. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Ticaret Vekili.

TİCARET VEKİLİ ABDULLAH AKER (İzmir) — Sayın Başkanım usul bakımından burada bir hata yok mu? Vekâletimin kabullenmediği bir sorunun cevabını niçin dinlettiniz?

Şimdi arkadaşına şunu arz edeyim: 5 numaralı sirküler diye bir şey yoktur. Evvelâ bunu tesbit edin.

VAHAP DİZDAROĞLU (Mardin) — Söz istiyorum.

REİS — Müsaade buyurun efendim.

Vekil Beyefendinin sualin, kendilerini alâkadar etmediğini söylüyorlar. Sual Vekâletlerine tevdi edilmiş ve bundan sonra da gündeme alınmıştır. Vâkı beyana göre sual sahibinin söz hakkı mahfuzdur. Vekâlete de tevdi edilmiş bulunması karşısında arkadaşımızın bir defa konuşması lâzımdı.

TİCARET VEKİLİ ABDULLAH AKER (İzmir) — Olmaz...

REİS — Müsaade buyurun efendim. Zatiâlinizin olmaz demesi ile olmaz ki, beyefendi. (Sağdan, alkışlar «bravo» sseleri)

Sual gündeme girmiştir. Vekâletinizi alâkadar etmiyorsa sualin geri çevrilmesi icabederdi. (Sağdan, alkışlar) Arkadaşımızın birinci defa konuşması zaruridir.

TİCARET VEKİLİ ABDULLAH AKER (İzmir) — Sayın Başkanım, cevap verilmeden müzakere açılmaz. Siz bana sordunuz mu? Meselâ, Sıhhiye Vekiline sorulacak bir suali ben nasıl cevaplandırırım? Evvelâ bunu cevaplandırın.

REİS — Müsaade buyurun, müzakere açmıyoruz, sual müessesesindeyiz. Vekil Bey arkadaşımız kendilerinin bu sualle alâkası olmadığını beyan ettiler. Sual gündeme alınmıştır. Sual sahibi arkadaşımıza da sualini izah sadedinde ve belki de Vekilin kendisine cevap vermesini hazırlamak için birinci defa söz verilmiştir.

VAHAP DİZDAROĞLU (Mardin) — Reis Bey, bir noktaya temas edeceğim.

REİS — Bu mevzu kapanmış ve sual cevaplandırılmıştır.

VAHAP DİZDAROĞLU (Mardin) — Sual hakkında konuşmayacağım.

REİS — Buyurun.

VAHAP DİZDAROĞLU (Mardin) — Muhterem arkadaşlar, çok sayın Ticaret Vekilinin her halde işaret etmek istedikleri nokta şu: Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarların 28 . XII . 1956 tarih ve 9495 sayılı Resmî Gazete ile neşredilen ve 23 . XI . 1956 tarih ve 4/8335 sayılı Kararın tatbikatına mütaallik 5 sayılı tebliğ. Benim su-

alimin esas gayesi tatbikat meselesi değildir. İktisadi bir tedbir alarak...

REİS — Usul ve esas üzerinde konuşmalar bitmiştir. Lûtfen efendim, lûtfen.

7. — *Mardin Mebusu Vahap Dizdaroglu'nun, antibiotik ve tıbbi malzeme darlığının önlenmesi hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sualine Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Lutfi Kırdar'ın şifahi cevabı (6/123)*

REİS — Sual sahibi burada mı? (Burada sesleri) Alâkalı Vekil, burada. Suali okuyoruz, efendim.

9 Nisan 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayın Reisliğine

Aşağıdaki sorunun Sayın Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi rica ederim.

Saygılarımla.

Mardin Milletvekili

Vahap Dizdaroglu

Memlekette antibiyotik ve hayati ehemmiyeti haiz tıbbi malzemenin yokluğundan çekilen darlığın sebebi nedir? Bu darlık daha ne kadar devam edecektir? Vekâletçe alınmış tedbirler nelerdir?

REİS — Sıhhat Vekili.

SIHHAT VE İCTİMAİ MUAVENET VEKİLİ LÜTFİ KIRDAR (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, Vahap Dizdaroglu arkadaşımız antibiyotiklerle hayati ehemmiyeti haiz tıbbi malzemenin tedariki bakımından ne için darlık çekildiğini ve bu hususta vekâletçe alınmış tedbirleri sormaktadırlar.

Antibiyotikleri memleketimizin her tarafında kâfi miktarda bulundurmaktayız. (Sağdan, «nerede bulunuyor?» sesleri)

REİS — Müsaade buyurun. Vekil Bey konuşurken müdahale etmeyin.

SIHHAT VE İCTİMAİ MUAVENET VEKİLİ LÜTFİ KIRDAR (Devamla) — Bunu da gerekli döviz tahsislerini yapmak, ithal ve imal edilen antibiyotikleri rasyonel şekilde tevzi etmek suretiyle sağlamaktayız. (Soldan, bravo sesleri) (Sağdan, gürültüler)

Bu sene Mayıs sonuna kadar 10 milyon şişeden fazla antibiyotik tevzi etmiş bulunuyoruz. (Sağdan «nerede, hani» sesleri) Nüfusumuz göz

önüne getirilirse hemen hemen iki kişiye bir şişe antibiyotik düşüyor. Böyle bir halde darlık olmasına inkân var mıdır? (Sağdan, gülüşmeler) 10 milyon küsur şişe antibiyotik, 25 milyon nüfusa beş ayda tevzi edilmiştir.

Hayati ehemmiyeti haiz ilâçlarla tıbbi malzemeyi de memleketimizde ihtiyaca yetecek miktarda bulundurmaktayız. Ancak bu ihtiyaç zamanla hızlı bir artış göstermektedir. Sebebi bir taraftan vekâletimize ve sair devlet teşekküllerine bağlı sağlık müesseselerinin çoğalması, diğer taraftan da nüfusumuzun artmasıyla birlikte kültür seviyemizde yükselerek halkımızda tabibe, eczacıya ve ilâca karşı itimat uyanmasıdır.

Bu âmiller sebebiyle bugün memleketimizin ilâç ihtiyacı dokuz, on yıl öncesinden pek farklı bir manzara göstermektedir. Bundan dokuz sene evvel yabancı müstahzarlara 12,5 milyon liralık döviz tahsis ediyor, hammadde ihtiyacımızı 2,5 milyon lira ile gideriyorduk. Yerli ilâç sanayiimizin satışı da 8,5 milyon lira içinde idi. Böylece o vaktin bütün ilâç ihtiyacı senede 23,5 milyon lira ile kapanıyordu.

Bir de geçen yıla bakalım : Sade yabancı müstahzarlara 24 milyon ve hammaddeye 25 milyon lira ödenmiş; yerli ilâç sanayiimizin senelik satışı 115 milyon lirayı bulmuştur. Yekûn 164 milyon liradır ve dokuz yıl öncesi yekûnunun yedi misline yakındır.

Bu sene ise yılbaşından Mayıs sonuna kadar ilâç ithali için 30 milyon liralıktan fazla döviz tahsis ettik. Bu miktar geçen senenin aynı devresindeki tahsis tutarından beş milyon küsur lira fazladır. Yekûnu da yıl sonuna kadar 60 milyon lirayı aşacaktır.

Yine Mayıs sonuna kadar memleketimize 14 milyon liralığa yakın ilâç ve müstahzar girmiştir.

Bu vaziyet karşısında ilâç darlığı sanılan durumun tamamıyla suni olduğu aşikârdır. Şimdi, siz arkadaşlarıma ilâç darlığı sanılan halin mahiyetini arz edeceğim :

Memleketimize ithali için şimdiye kadar kendilerine ruhsatname verilen yabancı ilâç ve müstahzarların sayısı yedi bini bulmuştur. Yerli ilâç sanayiimizin pek iptidai bir devrede bulunduğu zamandan beri ruhsatnameleri verilen bu ilâç ve müstahzarların bugün ancak 2 000 kadarını memlekete sokmaktayız. Zira yerli ilâç sanayiimiz pek inkişaf etmiş yabancı ilâç ve

müstahzarların birçoğunu memlekette yapılabilecek hale gelmiştir. Yerli ilâç sanayiimizin bu seneki iş hacminin 150 milyon lirayı bulacağını söylersem, dokuz sene evvelki 8,5 milyon liralık iş hacminin 19 misline yükseldiğini anlarız. Bu vaziyete göre biz de, dünyanın en zengin memleketlerinin bile vâreste kalamadığı ekonomik bir tedbire riayetle yerlisi bulunan yabancı ilâç ve müstahzarları memlekete sokmuyoruz. Bunun aksini yapmak millî serveti nahak yere israf etmek ve yerli ilâç sanayiini korumamak olur. Yerli ilâç sanayiimize bugün asgari 50 milyon lira sermaye yatırılmış bulunmaktadır. Bu sanayi kendine yardımcı olarak diğer bir sanayi şubesi de meydana getirmiştir.

REİS — Bir dakikanız kalmıştır, efendim.

SIHHAH VE İÇTİMAİ MUAVENET VEKİLİ LÜTFİ KIRDAR (Devamla) — Diğer taraftan yerli ilâç sanayiimizin inkişafı karşısında ithal mallarının da fiyatları düşmektedir. Bundan maada bu yıl 40 milyon liralık hammadde mukabili 150 milyon liralık istihsal yapacak olan yerli ilâç sanayiimiz hammadde bedelinin 3,5 mislinden fazla döviz tasarrufu temin edecektir.

REİS — Vaktiniz tamamdır, efendim.

Buyurun, sual sahibi.

VAHAP DİZDAROĞLU (Mardin) — Çok muheterem arkadaşlarım; mâruzatıma başlamadan evvel Sayın Vekil Beyefendi ile mutabık olduğumuz bir noktaya işaret etmek isterim. Mutabık olduğumuz bu nokta şudur : Memleketimiz içinde bulunan çeşitli ilâçlar bolluğudur. Bunda mutabıkız. Fakat tedbir almak Hükûmete, Vekâlete düşer.

Muhterem arkadaşlar; milyonları bulan rakamların burada söylenmesine rağmen memlekette ilâç darlığının bulunduğu bir hakikattir. Ve bütün iddialara rağmen hastaların, eczane eczane reçeteleri ellerinde ilâç peşinde dolaştıkları da bir hakikattir. Bu hakikatler karşısında milyonları konuşurmanın bir faydası olamaz.

Muhterem arkadaşlar; memlekette hissedilen darlığın sebebine dair sorduğum sualime Vekil Bey cevap vermediler. Yalnız Heyeti Umumiyede konuşulurken, bu noktalara temas edildi. Sebebolarak, bazı arkadaşlar, memlekette ilâçlarının kaçırıldığını, bazıları ilâçların saklandığını ve bazı arkadaşlar da fazla sarfiyattan dolayı bugün memlekette bir ilâç sıkıntısı

nın mevcudolduğunu ifade ettiler. Kısaca bunlara cevap vermek mecburiyetindeyim.

Bugün memlekette ilaç kaçırılmıyor, bilakis memlekete hariçten antibiyotik maddeler, hayatî ehemmiyeti haiz maddeler kaçak olarak girmektedir. Bunları fabrika ambalaj ve patentinden anlamak mümkündür. Doktor arkadaşlar bilirler.

Size bir kalem üzerine, millî servetimizin nasıl dışarıya aktığını bir misalle arz etmek isterim. Cenub hudut vilâyetlerinde vazife görmüş bir arkadaşımız olarak arz edeyim ki, günde her vilâyette Stroptomycine ait 10 reçete yazılsa - asgari olarak söylüyorum - her reçetede 20 gram Stroptomycin olsa 200 gram eder. 5 vilâyet için bin gram, bunun Suriye'den geliş fiyatı 1 gramı 10 liradır, günde 20 bin lira eder, bir ayda 600 bin lira, bir senede 7 milyon 300 bin lira. Halbuki bu miktar Stroptomycin kalemin Türkiye'de karşılık değeri 360 bin liradır. Demek oluyor ki, 6,5 milyon lira tek bir kalem yüzünden memlekette gitmektedir.

Ihtikâr meselesine gelince : Bu da vâridi hâttir. Ama, antibiyotik ilaçlar uzun müddet bekletilemezler, zira beklerse işe yaramaz. Kullanılma müddetleri vardır.

Üçüncü bir iddia, fazla sarfiyat meselesidir.

Bu ilaçlar mükeyyifat yerine kullanılmaz ki, vatandaşlar bunları harem olarak kullansınlar. Bu iddialara rağmen, memlekette bir ilaç darlığı maalesef vardır. Bendeniz, nasıl bir tedbir alınacağını öğrenmek istiyordum. Maalesef ifade edilmedi.

Hükümet bu işler için döviz tahsis ediyor, bunda mutabıkız. Ama, yapılan döviz tahsisleriyle memleketin ihtiyacı olan maddeler ithal edilmiyor da, şahsi menfaatler ve kazançlar için ithalât yapılmaktadır. (Sağdan, alkışlar) (Soldan, gürültüler) Tavzih edeceğim, arkadaşlar. Yani bizim için lâzım olan hammadde yerine asit borit, asit salisilik ithal ediliyor ve bundan 100 çeşit aspirin, 500 şekil öksürük şurubu ve saire yapılıyor. Bugün ağzına kadar dolu olarak gördüğünüz eczaneler birer parfümeri mağazasından başka bir şey değildir. Onun için bir tedbir olmak üzere (Memleketin maarif ve sıhhat dâvaları partiler üstü dâvalar olduğu için gayet objektif konuşuyorum, şunu söyleyeceğim) bu döviz tahsisleri bugün medeni ve tıp âleminin kabul ettiği hormonlar, antibiyotikler, vitamin

sanayiine tevcih edilmelidir. Ve bunun için bu sanayi kuracak yerli ilaç müstahsillerine döviz tahsis etmelidir. Bundan da kısa zamanda semere almak mümkün olacaktır. Memlekette yalnız antibiyotikler değil, ben kendi çocuğuma dahi emzik bulamıyorum. Röntgeninin filmi yok. Misalleri çoğaltabilirim.. Sıhhatli vatandaş ihtiyacı maddelerini temin edebilmek için güne çarpıp ölünceye kadar kuyrukta bekleyebilir ama hasta bir vatandaşı ilaçsızlıktan ıstıraplarıyla başbaşa bırakmak hakkımız değildir. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Sual cevaplandırılmıştır, efendim.

Şu anda geri kalan suallerin cevaplandırılması, halen bir saatlik müddetin dolmuş olması sebebiyle imkânsız olmakla beraber, bu yolda bir takrir var, okuyoruz :

T. B. M. M. Reisliğine

Gündemdeki suallerin saat kaydı olmaksızın tamamen görüşülmesi hususunun Umumi Heyetin tasvibine arz edilmesini teklif ederim.

Mardin Mebusu
Mehmet Ali Arıkan

REİS — Suallere devam edilmesini tazammun eden takriri reylerinize arz ediyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Büyük bir ekseriyetle kabul edilmiştir. (Sağdan : Bravo sesleri, alkışlar).

8. — *Erzincan Mebusu Nusret Safa Coşkun'un, Kocaeli Valisinin, Körfezde küçük gemilerin çalıştırılmalarının tehlikeli olacağı hakkında alâkalılara başvurduğunun doğru olup olmadığına dair sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in şifahî cevabı (6/127)*

REİS — Sual sahibi burada mı? Burada.. Alâkalı vekil, burada... Suali okuyoruz :

14 . IV . 1958

Büyük Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

1 Mart 1958 tarihinde İzmit Körfezinde «Üsküdar» vapurunun batması suretiyle vukubulan hâdise dolayısıyla :

Aşağıdaki sorunun Sayın Münakalât Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletinizi rica ederim.

Saygılarımla.

Erzincan Milletvekili
Nusret Safa Coşkun

Kocaeli Valisinin, İzmit Körfezinde küçük gemilerin, hususiyle, «Üsküdar» tipinde vapurların çalıştırılmalarının tehlikeli olacağı hakkında alâkahılara mütaaddit defalar başvurduğu haberi doğru mudur?

REİS — Münakalât Vekili.

MÜNAKALÂT VEKİLİ FEVZİ UÇANER (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; Erzincan Mebusu sayın Nusret Safa Coşkun arkadaşımız, Kocaeli Valisinin, körfezde küçük gemilerin çalıştırılmasının tehlikeli olacağı hakkında alâkahılara mütaaddit defa müracaat ettiğinin, başvurduğunun doğru olup olmadığını soruyorlar.

Kocaeli Valisinin bu yolda ne vekâlete ve ne de Denizcilik Bankasına hiçbir müracaatı yoktur. Kocaeli vilâyetinin ve Gölcük Kaymaklığının 1957 senesinde Halidere'ye bir gemi uğratılması ve tarifelerde bâzı değişiklikler yapılması hususunda bir müracaatı vardır. Bundan başka yapılmış hiçbir müracaat yoktur.

REİS — Sual sahibi.

NUSRET SAFA COŞKUN (Erzincan) — Muhterem arkadaşlarım; söze başlarken İzmit Körfezinde çok elim bir facia neticesinde sulara gömülen sevgili vatandaşlarımızın hâtıraları önünde hürmetle eğilmeyi bir vazife bilirim. Muhterem Heyetinizin de bu suretle hissiyatına tercüman olduğum kanaatindeyim. (Çok doğru, sesleri)

Aziz arkadaşlarım; bendeniz huzurunuzda, İzmit Körfezi faciasını 12 sualle getirmiştim. İçtüzüğün bir azizliği neticesi olarak bunlardan iki tanesi gündeme girmiştir.

REİS — Safa Bey.. İçtüzük ve kanunun azizliği değil, sarahati.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Oldu, Beyefendi...

REİS — Nizamname hükümlerine göre ruznameye iki sualiniz girebilir.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Çok rica ederim. Ben Türkçemizin en munis kelimesini, (azizlik) kelimesini kullandım. Bundan alınacak ne var?

REİS — Riyaset arkadaşımızın azizlik kelimesi üzerinde durmuyor. Yalnız sarahati beyan etti.

İHŞAN ADA (Hatay) — Haksızlık demek istiyor, Reis Bey.

REİS — Haksızlık değildir. Nizamnamede;

(İki sualden başkası cevaplandırılmaz.) diye sarahat var.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Arkadaşlar; söze başlarken bir noktayı daha belirtmek isterim. Ben bu sualleri asla partizan bir zihniyet ve taktik eseri olarak getirmedim. Bizim ne medeni, ne siyasi terbiyemiz millî bir faciayı bu mâbet altında istismara müsait değildir. (Sağdan; bravo, sesleri)

Ve arkadaşlar; bu facia dolayısıyla muhterem huzurunuzu bir iskat edebiyatıyla işgal edecek değilim. Ben Dahiliye Vekilini dinlerken hayret değil, dehşet içinde kaldım. Kıyamet kopuyor, aylarca halk, talebe, fabrikalar, milletvekilleri orada, o körfezde bir facia vukubulabilir, diyorlar. Şehrin en büyük mülkiye âmiri en ufak bir reaksiyon göstermiyor. Ama bu mülkiye âmiri bütün gazetelere; «Ekmel Çetiner vazifesini yapmış ve Deniz Banka ve Vekâlete bildirmiştir», diye haber veriyor. Bu haber tekbidedilmemiştir. Arkadaşlar bütün gazete koleksiyonları yanımda, tetkik edebilirsiniz. Bilhassa tekbiz hususunda fazla hassas olan İzmit Valisi buna cevap vermiyor ve tekbizetmiyor. Fakat şimdi sayın vekilden öğreniyorum ki, halkın bütün müracaatlarına ve dövünmelerine rağmen kılı kıpırdamıyor. Denizden sağ çıkan vatandaşların hastanelerde gazete kağıtları üzerine çiril çıplak yere yatmalarına sebeb olmuştur. (Sağdan; «Vah, vah», sesleri)

REİS — Rica ederim, beyefendi..

ÖMER CEBECİ (Kocaeli) — Bırakın söyleceğini söylesin, deşarj olsun, boşalsın.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Boşalmak değil beyefendi. Bu ihmalleri, tedbirsizlikleri takibetmezsek İzmit'te vapur batar, burada da Sergi Sarayı çöker! (Sağdan; alkışlar)

REİS — Bey efendi, bu şekilde karşılıklı konuşamazsınız. Zatiâlinizden tekrar rica ediyorum, lütfen sualin içinde kalın.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Şimdi arkadaşlarım, muhalefet organı olmıyan müstakîl bir gazetenin İzmit'te bu facia vukubulduktan sonra yazdığı ufak bir yazıyı okuyalım: (Bütün bunlara sebep körfezde işletilmesine müsaade edilen köhne Üsküdar vapurunun dalğalara dayanamayıp, parçalanarak sulara gömülmesi sebepleri üzerinde Kocaeli mat-

buatı, mebusları, körfez halkı, Gölöük fabrikaları işçileri senelerden beri ısrarla durdular, şikâyet ettiler, muracaat ettiler, sağlam ve fazla yolcu alan vapur istediler. Ama dinliyen, Kocaeli'lerin ıstırabını duyan çıkmadı. «Biz mesul aramıyor, tedbir bekliyoruz» dedik. Tedbiri alan olmadı. Nihayet tedbirsizlikten yüzlerce şehit verdik. Bu elim faciadan sonra «Biz mesul arıyor tedbir bekliyoruz.»

Bu hâdisenin, vatandaş hayatını hiçe sayan mesullerini arıyor, ve bu gibi faciaların önüne geçebilmek için bugünden itibaren tedbir bekliyoruz...)

Vekil Beyden sormak isterdim; bu şekildeki şikâyetler karşısında Vekil Beyefendinin ifade buyurdıkları gibi deniz yollarına ve ne de vekâlete müracaat etmiyen bir vali, kendisinin ilk defa vazifesini yapıp, lâzımgelen ikazları aiddüğü makamlara ulaştırdığı hakkında matbuat yazılar yazdığı zaman tekzip yapmıyor ve bunlardan iftihar ediyor. Ama bir ihmal neticesinin neye mal olduğunu da içimiz yanarak biz görüyoruz beyefendi, içimiz dolu olduğu için değil! (Sağdan, alkışlar)

REİS — Münakalât Vekili.

MÜNAKALÂT VEKİLİ FEVZİ UÇANER (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; hakikaten bütün milletçe hepimizi mütecellim eden müessif İzmit deniz kazası hakkında, bildiğimiz gibi, tahkikat adalete intikal etmiştir. Bu mevzu üzerinde sayın Safa Coşkun arkadaşımız tam 12 sual takriri vermiştir. Bunların ikisi bugün gündemdedir, sırası geldikçe hepsinin teker teker cevabı verilecektir. Ama netice adaletçe bir hükme bağlanmadan ve bağlanmak üzere bulunduğu şu sırada cevabım, Vekâletin tetkik ve teftiş heyetinin yapmış olduğu tetkikler çerçevesi içinde kalacak ve mecburen olacaktır. Yoksa bu faciannın lâzımgelen izahatını kendilerinin suallerine cevap verdiğim zaman vereceğim. Bana burada sordular ki, bu şekilde vakadan evvel bir kanaat ile, daha evvel böyle bir şey size haber verilmiş midir? Verilmemiştir. Yoksa vakadan sonra cereyan eden işler üzerinde konuşmak lâzımgelirse onların ayrı ayrı 12 tane suali vardır. Onların hepsine birer birer cevap verilecektir.

Bugün benim arz ettiğim husus bu vakadan evvel bu şekilde vâkı olmuş bir müracaat yoktur. Yoksa kendisinin geminin sağlamlığı sebebini izah etmeye kalkması ve bu hususta benden cevap

istememesi zannedersen mantıkla kabili telif olmasa gerektir. Çünkü böyle bir şey vârid olup olmadığı hususundaki cevabımı arz ettim. Hürmetlerimle.

REİS — Sual sahibi.

NUSRET SAFA COŞKUN (Erzincan) — Muhterem arkadaşlar; bu elim hâdisenin adalete intikal ettiğini biliyoruz ve adalete karşı hürmetimiz her zaman baki olduğu için ve suallerimizin bu suretle ihtilât yapmasınım önüne geçmek için âzami tedbir aldık. Vekil Beyefendi suali tetkik buyursun, böyle bir durumun olmadığını görecektir.

Sonra, vapurun sağlam veya çürüklüğü meselesine temas ettiler, onu sormak mantıksız olur dediler. Hiç mantıksız değildir. Buna, mütaakıp sualinde, cevap verecekleri için bu sualim içinde kendilerine tevcih etmedim. O sualim geldiği zaman çürüklüğü çarıklığı meselesi üzerinde zaruri olarak bir tartışmaya gireceğimiz muhakkaktır. O sualle bunu karıştırmamalarını rica ederim.

REİS — Sual cevaplandırılmıştır, efendim.

9. — *Erzincan Mebusu Nusret Safa Coşkun'un, İzmit gazetelerinin, Körfezdeki vapurların istiap haddinden fazla yolcu aldıkları hakkında yaptıkları neşriyatın dikkate alınıp alınmadığına dair sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in şifahi cevabı (6/128)*

REİS — Sual sahibi burada. Alâkalı Vekil de burada.. Suali okuyoruz, efendim.

10 . IV . 1958

Büyük Millet Meclisi Sayın Başkanlığına 1 Mart 1958 tarihinde İzmit Körfezinde «Üsküdar» vapurunun batması suretiyle vukubulan hâdise dolayısıyla;

Aşağıdaki sorunun Sayın Münakalât Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delaletinizi rica ederim.

Saygılarımla.

Erzincan Milletvekili
Nusret Safa Coşkun

İzmit'te yayınlanan gazetelerin, bilhassa «Bizim Şehir» isimli gazetenin körfezdeki vapurların haddi istiaabilerinden fazla yolcu aldıkları, bu yüzden bir kaza çıkması melhuz olduğu yolunda alâkahaları ikaz maksadiyle yaptıkları neşriyat dikkate alınmış mıdır?

REİS — Münakalât Vekili.

MÜNAKALÂT VEKİLİ FEVZİ UÇANER (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım; Sayın Nusret Safa Coşkun, İzmit'te yayınlanan gazetelerin bilhassa Bizim Şehir isimli gaztenin körfezdeki vapurların haddi istiaplarından fazla yolcu aldıkları bu yüzden kaza çıkması melhuz olduğu yolunda alâkalıları ikaz maksadiyle yaptıkları neşriyat dikkate alınmış mıdır? Diye soruyorlar.

Elbetteki bütün gazetelerimizin ikaz ve irşat yollu yazıları Vekâletçe dikkatle takibedilmektedir. Fakat bu mevzu İzmit'te intişar eden Bizim Şehir gazetesinin neşriyatı dolayısıyla değil makamatça da zaman zaman yaptırılan tetkikler neticesinde İzmit deniz trafiğinin inkişafına muvazi olarak mütemadi surette gemi adedi artırılmak ve taşıma kabiliyeti yüksek, gemiler tahsis etmek suretiyle yolcu kesafetinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Nitekim önce 400 kişi kapasitesinde çalışan tek gemiye mukabil bugün 750 şer kişilik iki gemi çalışmaktadır. Ayrıca yolcu miktarının fazla olduğu saatlerde ilâve olarak zuhurat seferleri yapılmaktadır. Hattâ körfeze fazla gemi tahsisi ve seferlerin daha muntazam cereyan ettiğini yine İzmit'te intişar eden Türk Yolu gazetesi sene başında memnuniyet ifade eden sitayişkâr yazıları ile de teyid etmiştir.

Sayın Safa Coşkun'un istiap haddinden fazla yolcu alınmasını önlemek için tedbirler alınmış mıdır, diye bir suali daha var.

Muhtelif tedbirler alınmış ve bir kısmı da etüid edilmektedir. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

REİS — Sual sahibi.

NUSRET SAFA COŞKUN (Erzincan) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Vekil konuşurken bir an taaccübettim, acaba ben mi suali yanlış sordum, yoksa Muhterem Vekil arkadaşımız konuşurken biraz gürültü oldu da bunu başka bir sual mi zannetti.

Bendeniz Sayın Vekilden, «hâdise vukubulduktan sonra dahi İzmit suları yeni faciaya teşne gözükmüyor ona köre ne tedbir alıyorsunuz?» diye surdum.

Sayın Vekil Türk Yolu gazetesinin sitayişkâr yazılarından bahsediyor. Aldıkları tedbir 400 kişiyi kaybettikten sonra, köhne vapur yerine bir yenisinin konmasından ibarettir. Benim sorduğum bu faciaya takaddüm eden zamanlarda gazetelerin irşatlarına ne derece kulak verilmiştir?.

Ve ne derece takibetmişleridir? Takibetmedikleri meydanda. İşte Üsküdar faciasıyla bu meydana çıkmıştır. (Soldan, «Allah Allah» sesleri) İşte arkadaşlar burada gazeteler. Günlerce gazeteler neşriyat yaptı. C. H. P. nin gazetesi değil. Aynen okuyorum, müsaadenizle :

«Muhtemel fir faciannın şahidiyiz. İstiap hacmı 600 kişi olan körfezde işliyen vapurlara 1 000 - 2 000 kişi dolduruluyor. Maazallah bir facia vukuunda, mesulü yolculara bilet veren mi, kaptan mı, yoksa Denizcilik Bankası mı?»

Bunlara ilâveten bir sual daha soracağım : «Yoksa benim sualimi yanlış anlayıp da başka şekilde cevap veren Vekil Beyefendi mi?» (Sağdan, bravo, sesleri)

Muhterem arkadaşlar; hakkımda vereceğiniz hüküm ne olursa olsun yüreği yanık bir Türk evladı sıfatiyle konuşuyorum. Bu İzmit faciası Türk milletinin kalbinde çok büyük yaralar açmıştır. Tedbirsizlik ve ihmalleri bu kabil partizan çerçeve içinde mütalâa edersek arkadaşlarım, biraz evvel bir arkadaşımıza dediğim gibi, böyle müessif hâdiselere sebebiyet verenler ve can kaybına sebebolanlara bir ibret dersi vermemiş olmanın ıstırabını Meclisçe çekeriz! Arkadaşlarım mesuller cezalandırılmalıdır.

Muhterem Vekil Beyefendi; meselenin adli cephesine işaret ettiler. Fakat adli cephesi dışında idari cephesi var. Diğer suallere vukuf kesbedeceğiniz öyle cepheleler vardır ki, bizden dilererseniz Meclisin dehşet içinde kalacağına kaniim.

Muhterem arkadaşlarım; bütün temennim dikkatsizliklerin, lâubaliliklerin, bilhassa bu kabil teknik müesseselerin nâlâyik ellerde bırakmış olmanın ıstırabını çekmemek için âzami hassasiyet göstermemiz, lâzımdır. Yoksa partizanca müdahale hiçbir şey ifade etmez.

Arkadaşlarım, basın neşriyatını yapmıştır. Körfez sakinleri denizcilikle alâkadardırlar. Hepsi, deniz subayları, gemiciler vaziyeti görüyorlar; ikaz ediyorlar; her gün bir tehlikenin çıkacağını biliyorlar. Mektep çocukları «baba, anne, bu gemiye beni bindirme!» diyorlar, buna rağmen kimse aldırımıyor.

Şimdi, Vekil Beyefendi, onun yerine 600 kişilik vapur koyduk diyorlar. Türkyolu gazetesi sitayişkâr neşriyat yapıyor, diyorlar. Keşke Sayın Vekil 250 canın kaybolmasından evvel şu

gazetenin neşriyatını nazara alarak tedbir alıyordu, keşke şu gazeteyi okuyup o vapuru o zaman koymuş olsaydı, 250 kişilik vatandaşın kaybim önlemiş olurlardı. (Sağdan; alkışlar)

REİS — Münakalât Vekili.

MÜNAKALÂT VEKİLİ FEVZİ UÇANER (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, arz ettim. Vaka adalete intikal ettiği için, ben yaptığımız teftiş ve tetkikat çerçevesi dâhilinde kalmaya mecburum, bu çerçeve içinde kalacağımı esasen arz etmişim.

Bu gazetenin yazdığı, bahsettiği vapur, 1957 tarihinden sonra değiştirilmiş, yerine bu vapur getirilmişti. Bu vapurun getirilmesi dolayısıy-

ledir ki, bu teşekkürler vâkı oldu. Esasen gazetelerin neşriyatını nazarı itibara aldığımı arz ettim. Aynı gazete vaka günü kaybolan vatandaşların miktarı üzerinde, gemi hamulesi üzerine çok mübalâağalı rakamlar yazdı. Geminin içinde 2 bin kişinin bulunduğunu söylemişlerdir. Fakat bilâhara yapılan tahkikat şimdiki rakamı üzerinde durmıyacağım. Çünkü, mesele adliyededir, fakat şu kadar ifade edeyim; bunun çok altında olduğunu ispat etti. Şu halde hepsini takib ediyoruz, söylüyoruz. Yalnız bugün için bunlar üzerinde teferruatla durmak işin adliyeye intikali dolayısıyla mümkün değildir. (Sağdan, alkışlar, gülüşmeler)

REİS — Sual cevaplandırılmıştır.

6. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Sivil Savunma kanunu lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/100)*

REİS — Sivil Savunma kanunu lâyihasının müzakeresine geçiyoruz. Geçen İnikatta 58 nci maddeye kadar kabul edilmişti. Şimdi 59 ncu maddeden müzakereye başlıyoruz.

Altıncı Bölüm

Diğer Hükümler

MADDE 59. — Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3502 sayılı Hava taarruzlarına karşı korunma Kanunu, buna ek 5593 sayılı Kanunun 1 ve 2 nci maddeleriyle 3992 sayılı ve şehir, kasaba ve köylerin lüzumunda tahliye veya seyrekleştirilmesi hakkındaki 4656 sayılı kanunlar meriyetten kaldırılmıştır.

REİS — Madde hakkında söz isteyen? Buyurun Mazbata Muharriri.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. EKREM ANIT (Samsun) — 59 ncu maddeye bir ilâve yapmak mecburiyetindeyiz. Maddeyi aynen okuyorum ve yaptığımız ilâveyi de belirtiyorum.

HAMZA EROĞLU (Adana) — Şahsan mı konuşuyorsunuz?

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. EKREM ANIT (Devamla) — Hayır efendim, encümen adına konuşuyorum. Maddeyi okuyorum :

Altıncı Bölüm

Diğer Hükümler

MADDE 59. — Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3502 sayılı Hava taarruzlarına karşı korunma Kanunu, buna ek 5593 sayılı Kanunun 1 ve 2 nci maddeleriyle 3992 sayılı Kanun ve şehir, kasaba ve köylerin lüzumunda tahliye veya seyrekleştirilmesi hakkındaki 4656 sayılı Kanun meriyetten kaldırılmıştır.

REİS — Maddeyi bu şekilde tashihiyle birlikte reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 60. — 1624 sayılı Dahiliye Vekâleti Teşkilât Kanununa ek 2531, 3046, 3049, ve 4445 sayılı kanunlarla kurulmuş bulunan Dahiliye Vekâleti Seferberlik Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilâtı kaldırılmıştır.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Efendim, geçen İnikatta encümene havale edilen 3 ncü madde gelmiştir. Bu maksatla Mazbata Muharririne söz veriyorum. Buyurunuz, efendim.

MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATA MUHARRİRİ EKREM ANIT (Samsun) — Üçüncü maddenin ikinci fıkrası: «Tabii âfat sahalari haricinde kalan hassas bölgeler, Dahiliye

ve Millî Müdafaa Vekâletlerince müşterek tesbit olunur.» şeklinde düzeltilmiştir.

Muhterem arkadaşlar; bunun mucip sebebi; takdir buyurursunuz, 4623 sayılı Yer sarsıntısından evvel veya sonra alınacak tedbirler hakkındaki Kanun, Dahiliye, Sıhhat ve İçtimai Muavenet, Nafia Vekâletlerine vazife ve mükellefiyetler tahmil etmiştir.

Yine 4373 sayılı Su taşkınlarına ve baskınlarına karşı korunma hakkındaki Kanun, Nafia, Dahiliye Vekâletlerine vazife ve mecburiyetler tahmil eylemiştir. Halbuki tabii âfetler haricinde kalan sahalardaki hassas bölgeler için Dahiliye ve Millî Müdafaa Vekâletlerince müştereken uygulama işini bu Vekâletlere verme hususunda madde kanuniye vaz'etmiş bulunuyoruz. Buna mecburuz. Hassas bölgelerin tâyininde buna lüzum ve zaruret olduğuna kaani bulunuyoruz. Maddenin bu şekilde kabulünü rica ediyoruz.

REİS — Encümen'den gelen 3 ncü maddeyi okutuyorum.

Vazife, Salâhiyet, Mesuliyet ve Mükellefiyetler

MADDE 3. — Memleket içindeki hassas bölgelerin tâyin ve tesbitinden, buralarda Sivil Müdafaa teşkilâtlandırmaktan ve Sivil Müdafaa'nın eğitim, umumi idare ve kontrolundan ve mükelleflerin hizmete çağırılmasından Dahiliye Vekili mesuldür. Bu işlerin maksada uygun şekilde plânlanmasını, tatbikini ve hassas bölgelerarası iş birliği ve yardımlaşmayı temin için Dahiliye Vekâletine bağlı ve Vekile karşı mesul bir «Sivil Müdafaa İdaresi» kurulur.

Tabii âfet sahaları haricinde kalan hassas bölgeler: Dahiliye ve Millî Müdafaa Vekâletlerince müştereken tesbit olunur.

REİS — Söz istiyen?... Yok. Maddeyi bu şekliyle kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 1. — 1624 sayılı Kanuna ek 4445 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi ile Vekâlet Seferberlik Müdürlüğüne mevdu (Millî seferberlik ve ordu seferberliğine yardım işleri) Dahiliye Vekâletince Sivil Müdafaa İdaresi merkez ve taşra teşkilâtında kurulacak birer büro tarafından ifa olunur.

REİS — Madde hakkında söz isteyen var mı? Maddeyi reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 2. — 3502 sayılı (Hava taarruzlarına karşı korunma Kanunu) na tevfikan hususi idareler ve belediyeler bütçesine konulan ve sarf edilmeyerek vilâyet ve kazalar pasif korunma komisyonları emrinde bankalarda birikmiş bulunan pasif korunma ödenekleri bu kanun meriyete girdiği tarihten itibaren 15 gün zarfında Sivil Müdafaa Fonuna aktarılır.

REİS — Madde hakkında söz istiyen? Yok. Maddeyi reynize arz ediyorum; Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 3. — 3502 sayılı (Hava taarruzlarına karşı korunma Kanunu) nun neşrinden, bu kanunun meriyete girdiği tarihe kadar pasif korunma ödenekleriyle satın alınmış olan veya sair suretlerle temin ve tedarik edilmiş bulunan biletimle teçhizat, alât, edevat, ekiplere ait malzeme ve teçhizat veya sair eşya Sivil Müdafaa İdaresine devrolunur.

REİS — Madde hakkında söz isteyen?... Yok. Maddeyi reynize arz ediyorum; Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 61. — Bu kanun neşri tarihinden altı ay sonra meriyete girer.

REİS — Madde hakkında söz isteyen?...

MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATA MUHARRİRİ EKREM ANIT (Samsun) — Muhterem arkadaşlarım, bu kanunun meriyet mevkiine konulmasından sonra Sivil seferberlik teşkilâtı kaldırılacaktır. Kanunun hazırlanmasında (6 ay sonra meriyet mevkiine konulacaktır.) demekten maksadımız kanun 1959 yılı Mart ayına kadar tedvin edilip meriyete gireceğini hesabetmiş olmamızdır. Halbuki şimdi lâğvedilecek olan teşkilâtın mensuplarına Mart 1959 maaşlarını verebilmek için bu kanunu 28 Şubat 1959 tarihinde meriyete girer, şeklinde kabulünü hassaten rica ederim.

REİS — Mazbata muharririnin vâkı tashihi şekliyle yani; «Bu kanun 28 Şubat 1959 tarihinde meriyete girer.» tarzında maddeyi reylere arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 62. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — Madde hakkında söz istiyen var mı, efendim?... Maddeyi reynize arz ediyorum. Ka-

bul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun müzakeresi bitmiştir. Son olarak söz isteyen var mı, efendim?..

ASİM EREN (Niğde) — Var efendim, lehinde söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

ASİM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, bir hayli münakaşadan sonra biran evvel kanunlaşmasını arzu ettiğimiz mühim bir kanun Türkiye kanunlar manzumesi sahasına ithal edilmiş bulunuyor. Kanunun üzerinde, zaafılara aşağı - yukarı temas ettik. İcra organının bu zaafılar üzerinde alacağı tedbirlere de bir parça temas etmek istiyorum. Filhakika kanunun esbabı mucibesinde tek bir makamın mesul, tek bir idarenin ve bir anakanunun lüzumu ifade edilmiştir. Bunu evvelce de arz etmiştim. Eskiden askerî makamların elinde bulunan işi bugün Dahiliye Vekâletine veriyoruz. Eskiden askerî makamların vekâletlere çok güçlükle nüfuz ettirebildikleri hattâ bazan dinletemedikleri bu konulara mütaallik olarak umumi, topyekûn müdafaa hazırlıklarının şimdi askerî makamda aktifi, Dahiliye Vekâletinde de pasifi toplanmaktadır. Bu suretle bizim bu kanunla müdafaa işlerini askerî ve sivil iki ayrı makama ayırmış olduğumuzu unutmamak lâzımdır. Bu, Dahiliye Vekâletini deruhde edecek arkadaşlarımızın konu üzerindeki bilgilerine ve kuvvetli otoritelerine dayanmayı gerektirecektir. Dahiliye Vekâletinin kendisiyle seyyan salâhiyetlere malik diğer vekâletlere bu kanunda, koordinasyon hakkında ancak zayıf bir işareten başka bir şey bulunmadığına göre her zaman nasıl arzularını dikte ettirebileceğini düşünmekteyim. Tek bir makam meselesinin de yine Dahiliye Vekâletinin otoritesi ile inşallah telâfi edilebileceğine kaani bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlar; fiiliyatta da karşınıza gelen yeni Sivil Müdafaa personel kadrosu 100 küsurdan başka bütün Türkiye için yeniden başka bir fazlalık getiremedi. Bunların bir kısmı müdür, bir kısmı da kâtip olduğuna göre yine lâşey mesabesindeirdiler.

Sonra, Hükümetin getirmedeği bir şeyi öncülmen ilâve ederek getirmiş ve tabii âfetleri de bu kanuna sokmuştur. Şu halde bu kadar tenkih edilmiş bu personel kadrosu hizada ve seferde iki ana vazife göreceek demektir. Benim Cenabı Hak-

tan temennim, Dahiliye Vekiline kuvvet ihсан etsin!

Tahsisat için konan yeni (Sivil Müdafaa fonu) na gelince: Hesapların Maliye Vekâletinden bu paraların tıpkı memur maaşlarından kesenek kesilmesi gibi doğrudan doğruya Dahiliye Vekâletinin fonuna intikal etmesi için pratik bir malî tahsil usulünün vaz'ı yerinde olur. Yoksa bize gönderilsin, derlerse bir hayli beklerler. Pasif korunma için standardı temin etmek, malzeme stokajını sağlamak meselesi bugünkü sahibi durumunda olan Dahiliye Vekâletinin, hele bu bütçe senesi içinde tahsisat konmadığından, âciz vaziyette olduğuna eminim. Kanunun çıkarılmasında son derece acele etmemize rağmen tatbikatının Sayın Mazbata Muharrirince 1959 yılı 28 Şubatından sonraya konmasının sebepleri içinde bunun da bulunduğunu, fakat ifade edilmemiş olduğunu zannediyorum. Mamefih gelecek bütçe yılından itibaren, bütçeye lâzımı kadar tahsisatı koymalarını bu memleketin hayati müdafaa için ve bilhassa, «hayati tesisler» tâbirinin kullanılmış olması bakımından, sığınaklar ve sairiyi temin etmeleri için candan temenni ediyorum.

Vekâletlerarası koordinasyon meselesine demin kısaca temas etmiştim. Bütün Hükümet üyeleri bu konuda Dahiliye Vekâletini eşit bir Vekâlet olarak kabul etmesinler, lûtfen, Başvekâlet gibi kendilerine her zaman direktif verecek bir makam gibi kabul etsinler. Aksi takdirde vâzı kanunun maksadı katiyen yerine gelmez ve Dahiliye Vekili çok ıstırap çeker.

Muhterem arkadaşlar, bu kanunu uzun yıllardır hazırlayan en küçük memurlardan Hükümet kadar her şahsa ve vekile dahi kalbimizde sevgi ve itimat mevcuttur. Kendilerine arz ettiğim noktalarda, icra kuvvetinin inzımanı suretiyle, bu hususların telâfisi yoluna gitmelerini temenni etmekten başka bu anda bu yeni kanunu teşyi edecek bir söz bulamıyorum. Mâruzatım bundan ibarettir, hürmetlerimle.

REİS — Dahiliye Vekili.

DAHİLİYE VEKİLİ NAMIK GEDİK (Aydın) — Hükümetçe hazırlanan, Yüksek Meclisin salâhiyetli komisyonlarından intihabedilen kıymetli arkadaşlarımızın şayamı şükran mesaileriyile ikmal ve itmam olunan, Sivil Müdafaa kanunu tasarısı yüksek oylarınızla kabul edilmek üzere bulunmaktadır. Bu münasebetle bu kanunun ted-

vininde mesaileri geçen arkadaşlarımıza ve Büyük Millet Meclisinde müzakeresi sırasında ifade buyurdıkları kıymetli fikir ve tenkidleri ile ikaz eden arkadaşlarımıza huzurunuzda teşekkür etmeyi bir vazife telâkki ederim.

Billhassa son defa heyeti unumiyesi üzerinde söz alan muhterem arkadaşım, bu kanunun tatbikatında Dahiliye Vekâletine tahmil edilmiş olan vazifenin ağırlığını ve mesuliyetini burada tebarüz ettirdiler. Ve diğer vekâletlerle iş birliği halinde o vekâletlerin Dahiliye Vekâletine bu mevzuda yardımcı ile ancak bu kanundan istihdaf edilen maksatların istihsal edilebileceğine işaret buyurdular. Ayrıca kanunun bâzı zayıf ve boşluklarından bahsettiler. Hiç şüphe yok ki, ikmal edilmiş ve biraz sonra Yüksek Heyetinizin tasvibine arz edilecek olan bir kanun, kabulünden evvel, zayıfla melûf bir şekilde takdim edilmemek lâzımgelirdi. Eğer böyle bir zayıf varsa Yüksek Heyetiniz elbette ki, bunu tashih eder.

Bu beyanlardan ben şunu anladım: Herde tatbikatta belki birtakım boşluklar müşahede edilebilir. Doldurulması lâzımgelen boşluklar olabilir. Hiç şüphe yok ki, böyle boşluklar tesbit edil-

diği ve statik olmıyan mevzulara taallük etmesi bakımından bu kanun üzerinde yine ikmalî zaruri taraflar bulunursa Heyeti Celileniz hiç şüphesiz ki, bu ikmal hususunda da bugün gösterdiği gayreti esirgemeyecektir. Ancak; bu kanunun kabulü münasebetiyle işimiz Allah'a kaldı, gibi bir ifade doğru değildir. Bu kanunun metninde istihdaf edilen maksadı temine mâtuf son derece ehemmiyetli, son derece kıymetli hükümler mevcuttur. Bunların tatbikinde bize arkadaşlarımız yardım etmesini ve bu kanunun tatbik edilmesini intacettirecek her türlü felâketten de evvelâ menleketimizi masun kılmasını Cenabı Hak'tan temenni ederim. (Bravo sesleri, alkışlar)

REİS — Efendim, lehinde konuşuldu, aleyhinde konuşmak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.. Kanun lâyihasının müzakeresi bitmiş olmasına rağmen şu anda Riyaset, ekseriyetin ademi-mevduidiyetini görmektedir. Kanun lâyihası gelecek inikatta açık reylerinize arz edilecektir.

9. Haziran 1958 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere inikadı kapatıyorum.

Kapanma saati : 17,00

B — TAHRİRİ SUAL VE CEVABI

1. — *Trabzon Mebusu Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun, bir gemi inşaiye endüstrisi kurulması hususunda ne düşünüldüğüne ve inşasına başlanmış olan yüzer havuza dair sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in tahriri cevabı (7/139)*

2. V. 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Aşağıdaki hususlar hakkında Münakalât Vekili tarafından yazılı olarak malûmat verilmesini rica ederim.

Trabzon Mebusu
Mustafa Reşit Tarakçıoğlu

1. Tersanelerimizde 750 kişilik Çengelköy yoleu gemisi ve 44 otomobillik Kabataş, 54 otomobillik Karamürsel gemilerinin ve Abidinda-ver şilebinin yapılmış olduklarını memnuniyetle biliyoruz.

Tersanelerimizin gemi teknesi, makina ve

teçhizatı yapabilmeleri için ayrı bir işletme altında fabrikalar kurmak suretiyle bir gemi inşaiye endüstrisi meydana getirmek hususunda neler düşünülmektedir?

2. Denizcilik Bankasının 30 bin tonluğa kadar gemileri havuzlayacak kapasitede bir yüzer havuzun tersanelerimizde inşasına başlanmış olduğunu işitmiştik, netice ne olmuştur?

T. C.

Münakalât Vekâleti
Liman ve Denizişleri Dairesi 30. V. 1958
Reisliği
Şubesi : Fen İşleri Md.
Dosya No. F-3/1-13
Kayıt No. 1559/4721

Özet : Gemi İnşa Endüstrisi kurulması ve yüzer havuz Hk.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine

C : 5. V. 1958 tarih ve Umumi Kâtiplik Kanunlar Müdürlüğü 7-139/1225-4561 S. Y.

Memleketimizde bir gemi inşa endüstrisi kurulması hususunda ne düşünüldüğüne ve inşasına başlanmış bulunan yüzer havuza dair, Trabzon Mebusu Sayın Mustafa Reşit Tarakçıoğlu tarafından Yüksek Makamınıza sunulmuş bulunan 2 . V . 1958 tarihli tahriri sual tavriri, cevaplarının birlikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Münakalât Vekili
Fevzi Uçaner

1. Denizcilik Bankası tersanelerinde yeni inşaat durumu şöyledir :

a) İnşaatı tamamlanmış olan vasıtalar :

(Çengelköy ve Ortaköy) 750 kişilik şehir hattı vapuru,

(Bostancı ve Caddebostanı) 200 kişilik şehir hattı vapuru,

(Kabataş, Kartal ve Karamürsel) araba vapurları,

(2 Nisan) yük - yoleu vapuru, Van İşletmesi için,

(Pehlivan) 20 tonluk yüzer maçula,

(4 adet römorkör) muhtelif ebatta,

(Su lâyteri) 150 tonluk, Ereğli Kömür işletmesi için,

(8 adet şat) 250 tonluk, Devlet Demiryolları için,

(50 adet saç mavna) muhtelif tonajda, Liman İşletmesi için.

b) İnşaatı ikmal edilmek üzere bulunan vasıtalar :

(Vaniköy ve Beykoz) 750 kişilik, şehir hattı vapuru,

(Abidin Daver) 6 500 tonluk yük gemisi,

(Tren ferisi) 1 870 tonluk, Devlet Demiryolları için,

(Asfalt tankeri) 1 750 tonluk, Karayolları Umum Müdürlüğü için,

(2 adet su lâyteri) 150 tonluk, Liman İşletmesi için,

(6 adet römorkör) muhtelif,

(Yüzer havuz) 15 000 ton kaldırma kapasitesinde ve takriben 30 000 gros tonluk gemileri havuzlyabilecek.

c) İnşaatına başlanacak vasıtalar :

(Şehir hattı vapuru) 1 adet 750 kişilik,

(» » ») 6 adet 350 kişilik,

(» » ») 2 adet 2 000 kişilik

(Römorkör) 1 adet büyük,

(Akar yakıt tankeri) 1 500 tonluk, Denizyolları için.

Banka, mevcut mahdut imkânlarıyla yukarıdaki inşaat programını en zaruri ihtiyaçlara göre tesbit ve tahakkuk ettirmiştir.

Şimdiye kadar yurt içinde inşası mümkün olmayan motor, gemi, seyir teçhizatı ve elektrik kablosu gibi muhtelif malzemeler hariçten ithal edilmiş, fakat programda gösterilen bir kısım vasıtaların buhar makinaları ve muhtelif güverte makinaları keza tersanelerimizde inşa olunmuştur.

Türk Ticaret filosunun mevcut tonajına yük, tanker ve yoleu gemisi olarak 500 000 adet Weight tonun ilâvesinin milli iktisadiyatımız ve nakliyatımız için lüzumlu olduğu kanaatindeyiz. Bu sebeple, büyük çaptaki gemi ihtiyacımızın inşa sanayiinin dâhilde tesisi suretiyle karşılanması düşünülmüştür.

Bugünkü İstanbul limanı dışında uygun bir mahalde modernize edilmiş bir tamir tersanesinin tesisleriyle birlikte yeni gemi inşa tersanesinin de kurulması programa alınmış ve bu mevzular da tetkikler ileri bir safhaya girmiştir.

Ayrıca, gemilerde sevk vasıtalarının motorlaşmasındaki gelişmeler göz önüne alınarak, İtalyan Fiat Müessesesi ile banka arasında müşterek sermayeli bir (Motor Tamir Servisi) tesisine karar verilmiştir.

Yeni gemi inşa sanayii ile paralel olarak inkişaf etmesi icabeden yardımcı sanayi için banka kendi iştigal mevzuları dâhilindeki işleri tevsi etmeyi keza programına almıştır. Bununla beraber, motor imalâtı ve motor yedek parça mevzularının tahakkuk ettirilmesi muayyen bir zamana ve hazırlıklara lüzum gösterdiğinden şimdiden yabancı müesseseler nezdinde personel yetiştirmek üzere bir program hazırlanmış ve tatbikine başlanmıştır. Ayrıca, imal patentleri içinde motor sanayiinin tesisi imkânlarını hazırlamaktadır.

2. Amerikan Exim Bank kredisi ile malzeme ve teçhizatını getirterek tersanelerimizde inşasına başlamış bulunduğumuz 15 000 ton kaldırma kapasitesinde ve takriben 30 000 gros tonluk gemileri havuzlyabilecek ölçüde bulunan yüzer havuz 6 pontondan müteşekkildir. Bugüne kadar 2 pontonu inşa edilmiştir. Diğerlerinin sıra ile inşalarına devam edilmektedir. Büyük ve

mühim bir inşaat olan yüzer havuzun 1959 yılı sonuna doğru ikmalıyla hizmete alınması için çalışılmaktadır.

2. — Ankara Mebusu Selim Soley'in, 14 Mayıs 1950 tarihinden beri Vasıtalı ve Vasıtasız vergilerle bazı maddelere ne kadar zam yapıldığına dair sualine Maliye Vekili Hasan Polatkan'ın tahriri cevabı (7/138)

24 . IV . 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine
Aşağıdaki sorunun Sayın Maliye Vekili tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına müsaadelerini rica ederim.

Saygılarımla.

Ankara Milletvekili
Selim Soley

14 Mayıs 1950 tarihinden bugüne kadar Hükümetçe şeker, çimento, gaz, benzin, demir, inhisar maddeleri, Sümerbank ve diğer fabrikalar mamulleri, harelar, vergiler, gümrük resimleri ve saire gibi bütün maddelere ve tarifelere ne miktar zam yapılmıştır?

Bu zamların kaldırılmaları veya artırılmaları düşünülmüyor mu?

T. C.

Maliye Vekâleti
Gelirler U. Müdürlüğü
Sayı : 2171825 - 1/19294

4 . VI . 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine
Ankara Mebusu Sayın Selim Soley'in, 24 . IV . 1958 tarihli tahriri sual takrirlerine cevaplarımız aşağıda arz edilmiştir.

Sayın Selim Soley takrirlerinde :

«14 Mayıs 1950. tarihinden bugüne kadar Hükümetçe şeker, çimento, gaz, benzin, demir, inhisar maddeleri, Sümerbank ve diğer fabrikalar mamulleri, harelar vergiler, gümrük resimleri ve saire gibi bütün maddelere ve tarifelere ne miktar zam yapılmıştır?

Bu zamların kaldırılması veya artırılması düşünülmüyor mu?» diye sormaktadırlar.

Sözü geçen tarihten bu yana, memleketimizin iktisadi, içtimai ve mali icap ve zaruretlerinin lüzumlu kıldığı kanaat ve neticesine varıldığı zamanlar, gerekli vergi ve fiyat indirimleri yapılmış; ve yine aynı mülâhazala-

ların tesiri ile lüzum görüldükçe bazı tarifeler yükseltilmiş, vergi mevzuatımızda da şü-müllü değişiklikler yapılmış bulunmaktadır.

Bütün bu değişiklikler, ya Büyük Meclisin dikkatli tetkiklerinden geçerek son şeklini alan kanunlara veya Hükümete tanınan yetkilere dayanılarak alınan kararlara müstenit bulunmaktadır.

Bu sebeple, lüzumlu görülen hususların sayın arkadaşımız tarafından ilgili kanun ve kararların tetkiki suretiyle, tesbitinin her zaman için mümkün olduğu tabiidir;

Yapılan tenzilât veya zamların, detaylı bir şekilde gösterilmek istenmesi halinde kanun ve karar şeklinde Resmî Gazetelerde intişar etmiş mevzuatın tekrarı mahiyetindeki yazıları ve müteaddit cetvelleri ihtiva edecek bir dosya hazırlamak gerekecektir. Sayın Selim Soley'in bu malûmatı istemekteki maksatları ve bu bilgileri ne şekilde kıymetlendirmeyi düşündükleri, sarih şekilde anlaşılamadığı için, bu kadar tafsilâtlı yazı ve cetvellerinin takdiminin fuzulî bir mesai olacağı şüphesizdir. Bu hususta bir misal olmak üzere akar yakıtlardan alınan muhtelif vergi ve resimlerin seyrini gösteren bir cetvel işbu yazıya ekli olarak takdim kılınmıştır.

Filhakika, sual takrirlerinde yer alan meselâ sadece «İnhisar maddeleri», çeşitli tütün ve ispirotolu içkilerden terekkebilmektedir. Tütün, sigara ve içkilerin neveleri ise 50 - 60 kalem geçmektedir.

Bunların satış fiyatlarındaki değişikliğe misal olmak üzere, bir paket Yenicenin 1950 deki fiyatı 40 kuruş olduğu halde mütaakıp senelerde sırasıyla 50, 60 kuruşa, 70 kuruşa ve 80 kuruşa çıkarıldığını, aynı şekilde 1950 de paketi 35 kuruş olan Bafra sigarası fiyatının sırasıyla 40, 45, 50 ve 60 kuruşa yükseldiğini; 1950 de 25 el. si. 178 kuruş olan Yeni Rakı fiyatının ise sırasıyla 190, 215 ve 240 kuruş olarak tesbit edildiğini söyleyebiliriz.

Akar yakıtlardan alınan vargilerde de gerek isim ve gerekse miktar olarak, muhtelif tarihlerde, çeşitli değişiklikler olmuştur.

Akar yakıtların nevine, ithal olunmuş veya dâhilde istihsal edilmiş bulunmasına göre, değişik miktarlarda ve İstihlâk, Yol ve Muamele Vergisi adları ile alınmakta olan vergiler, 1957

malî yılından itibaren Gider Vergisi adı altında tek bir vergi haline getirilmiştir. (Ekli cetvel).

Gümrük tarifemize gelince; malûm olduğu üzere 1954, 1955 yılına kadar gümrük tarifelerimiz spesifik esaslara istinadetmekte iken mezkûr yılda bu esas ad valorem tahvil eden tarifemiz kabul ve yürürlüğe konulmuştur. Her iki tarifenin esas, tertip ve nispetleri bir birinden tamamen ayrıdır. Bu ayrılık, bâzı pozisyonlar için evvelece ödenen vergiden daha az vergi ödenmesini icabettirdiği gibi bunun aksi de vâridolabilir.

— 29. III. 1952 tarihinde yürürlüğe giren Harclar Kanunu, çeşitli hükümlere göre alınmakta olan hareları bir sisteme bağliyerek bir metin içinde toplamış bulunmaktadır. Yeni kanuna bağıli tarifelerde; eskisine nazaran, tertip ve nispet bakımından bâzı değişiklikler yapılmış olmakla beraber, bunun esas karakterini nispet değişikliği değil, tevhit ve sistematizasyon teşkil etmektedir.

— Şekerden alınan İstihlâk Vergisinde yapılan değişikliklere gelince; munzam ve mütehavvil vergi adını taşıyan ve 1950 senesinde kristal şekerde 62,25 kuruş ve küb şekerde ise 89.25 kuruş olan İstihlâk Vergisi, 1956 senesinin Temmuz ayında yürürlüğe giren 6747 sayılı Şeker Kanununun 10 neu maddesi ile tek bir nispete irca ve küb için 100, kristal için de 85 kuruş olarak tesbit edilmiştir.

— Malûm olduğu üzere 1928 yılında yürürlü-

ğe giren ve resim nispetleri o zamanın unumi şartlarına göre tertiplenmiş olan Damga Resmi Kanununa, 1940 - 1941 yıllarında muayyen hadlerde zamlar yapılmış ve 10. III. 1957 tarihinde yürürlüğe giren 6934 sayılı Kanunla da bir kısım tarifelere ait zam miktarları bir miktar artırılmıştır.

— 6908 sayılı Kanunla, 1958 malî yılından itibaren, 100 000 lirayı geçen kazanç ve iratlara uygulanacak Gelir Vergisi nispetinin bir miktar yükseltildiği ve kazanç, ücret ve yevmiyelerden en az geçim indirimi adı ile vergi dışında bırakılan meblâğların % 50 nispetinde artırıldığı malûmdur. Bu iki veçheli ameliyenin muhas-salası olarak 1958 yılında 20 - 30 milyon radde-sinde munzam bir gelir sağlanacağı tahmin edilmiştir.

Yazılı sorunun çimento, demir, Sümerbank ve diğer fabrikalar mamullerine taallûk eden kısmı vekâletimizi ilgilendirmediğinden bunlar hakkında ilgili vekilden izahat alınması mümkündür.

Sayın Selim Soley'in, zamların kaldırılmalarının veya artırılmalarının düşünülüp düşünülmediği yolundaki suallerine gelince: Bu mevzu-da alınacak kararlar, memleketin iktisadi, içtimai ve malî durumundaki gelişmelerle alâkalı bulunduğundan, bu hususta şimdiden kesin bir karara varmanın mümkün olamayacağıın takdir buyuracağını umuyoruz.

Saygılarımla arz ederim.

Maliye Vekili
H. Polatkan

1950 den itibaren akar yakıtlardan alınan

Gümrük tarife No: 27,10 Nev'i	1940		1950	
	2414 N. Kanuna göre İstihlâk Vergisi Dâhilde	3828 N. Kanuna göre İstihlâk Vergisi İthalde	5336 sayılı Kanuna göre Yol Vergisi Dâhilde İthalde	
Esas unsur olarak % 70 ve daha fazla petrol ve sist yağını ihtiva eden :				
— Kapalı kabta alevlenme noktası 30 santigrat derecesinden aşağı olan hafif yağlar..	8	(*) 5 (7,5)	11	11
— Kapalı kabta alevlenme noktası 30 santigrat derece ve daha yukarı olup 55 santigrat dereceden aşağı olanlar veya 55 santigrat derece ve daha yukarı olup 250 santigrat dereceye kadar, zayıf dâhil, % 65 ten fazlası takattür eden orta yağlar.	8	—	—	—
— Kapalı kabda alevlenme noktası 55 santigrat derece ve daha yukarı olan ağır yağlar :				
1. Taktir mahsulü yakıtlar				
Kraking vukubulmadan % 80 den fazlası takattür edenler	—	0,55	—	—
2. Tortu yakıtlar :				
Kraking vukubulmadan takattür eden kısmı % 80 den az olanlar	—	0,55	—	—

(*) İthalât Muamele Vergisinin, tabloda yer alan kiloda kuruş cinsinden miktarları 1953 yılındaki

muhtelif vergilerin seyrini gösterir tablo

1952		1954		1957				
5889 sayılı Kanuna göre Yol Vergisi		6328 sayılı Kanuna göre İstihlâk Vergisi		İthalât Muamele Vergisi	İstihlâk Yol ve Muamele vergileri yekûnu	6802 sayılı Kanuna göre Gider Vergisi		
Dâhilde	İthalde	Dâhilde	İthalde	İthalde (*)	Dâhilde	İthalde	Dâhilde	İthalde
(*)3(14)	(*)3(14)	-0,5(7,5)	7,5	5,2	21,5	26,7	21,5	27
7	7	—	—	2,9	7	9,9	7	10
5	5	—	0,55	2,8	5	8,3	5	8,5
5	5	—	0,55	1,9	5	7,4	5	8

fiyatlara göre bulunan takribî miktarlardır.

TASHİHLER

75 nei İnikat zabıt ceridesinin sonuna merbut 103 S. Sayılı matbuada aşağıdaki tashihler yapılacaktır :

1. 1 No. lı cetvelin ikinci sütunundaki 99 yekûn rakamı 100,
2. 2 No. lı cetvelin birinci sütununda 2, 3, 5, 6, 3, 4 ve 5 nei derecelerdeki «Sivil Müdafaa», «Sivil Müdafaa İdaresi» olarak tashih edilecektir.

İzmir Mebusu İlhan Sipahioğlu'nun, Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesinin 3 ncü fıkrası ile 117 nci maddesinin kaldırılması hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/3)

7 . XI . 1957

Türkiye büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

3499 sayılı Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesinin 3 ncü fıkrası ile 117 nci maddesinin kaldırılmasına dair olan kanun teklifimi esbabı mucibesıyla birlikte takdim ediyorum.

İcabının icrasına delâlet buyurulmasını saygı ile rica ederim.

İzmir Mebusu
İlhan Sipahioğlu

ESBABI MUCİBE

1. Avukatlar âme hizmeti görmektedirler. Bu sıfatla hâkimin yardımcısıdır. 3499 sayılı Avukatlık Kanunu avukata gördüğü hizmetin haysiyet ve şerefine uygun haklar ve vazifeler tanımıştır. Avukatların vazifeden doğan ve vazife sırasında işledikleri suçlardan dolayı takibat icrası Adliye Vekilinin iznine bağlı tutulmuştur. 49 ncu maddenin 1 nci fıkrasında bu hükmü kabul eden Avukatlık Kanunu, aynı maddenin üçüncü fıkrasında bu ana prensibe kökünden aykırı bir hüküm ihtiva etmektedir. Bu fıkraya göre Hukuk ve Ceza Muhakemeleri Usulü kanunlarının, duruşmanın inzibatına dair hükümlerinin avukatlara da tatbiki caizdir. Yani avukatlar duruşma sırasında duruşmanın inzibatını ihlâl etti diyerek hâkim tarafından tevkif edilebilir. Bu ağır hükmün yukarıda ifade edilen ana prensibe aykırılığı ve âme hizmeti gören avukatın gerek şahsan gerekse gördüğü hizmet bakımından ne kadar ağır bir tehdidi tazammun ettiği aşikârdır. Avukatın işleyeceği çok daha ağır suçlar dolayısıyla hakkında takibat icrası Adliye Vekilinin iznine bağlı tutulduğuna göre duruşma inzibatının ihlâlini müeddi fiillerinden dolayı takibat icrasının da aynı usule tâbi tutulmasında bir mahzur tasavvur olunamaz.

Mâruz sebeplerle Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesinin üçüncü fıkrasının kaldırılması teklif edilmiştir.

2. Müdafaa hakkı mukaddestir. Maznuna kendisini müdafaa hususunda kanun en geniş salâhiyetleri tanımıştır. Her maznun kendisini müdafaa için vekil tutabilir.

3499 sayılı Avukatlık Kanununun 117 nci maddesi ihtiva ettiği hüküm itibariyle maznunun müdafaa hakkına ve avukatlık meslekinin serbestçe icrasına mâni teşkil etmektedir.

Mezkûr 117 nci maddeye göre mevzu irtica olan yahut millî vahdet ve şuurla telifi mümkün olmayan fiillere mütaallik dâvaları deruhde etmeyi itiyadedinmiş avukatlar meslekten çıkarılabilirler.

Beratı zimmet asıldır. Hiçbir avukat müvekkilinin beraet mi edeceğini, mahkûm mu oleacağını peşinen kestiremez. Avukat bu maddenin tehdidi altında bulunduğu müddetçe mâsum olması pek muhtemel bulunsa bile bahsedilen suçlardan maznun kimsenin müdafaasını deruhde edemez. Zira müvekkilinin mahkûm olması halinde kendisinin de meslekten çıkarılması ihtimali vardır. Bu durumdan evveleminde müdafaa hakkını mukad des tanıdığımız maznunun kendini müdafaa edecek vekil bulamaması itibariyle müteessir olması tabiidir.

Aynı maddenin ikinci fıkrası da Teşkilâtı Esasiye Kanununa, demokratik prensiplere ve insan haklarına mugayirdir. Bu fıkra Polis Vazife ve Salâhiyetleri Kanununun mülga 18 nci maddesindeki hükme benzer bir mantıkla avukatlar hakkında nevama meslekî bir sürgün hükmü vaz'etmiştir.

Avukatlık Kanunu avukatın haiz olması icabeden maddi ve mânevi vasıfları göstermiştir. Bu vasıfları haiz olmıyan kimse avukat olamaz, bu vasıfları kaybeden kimse avukatlıkta devam edemez. Hal böyle iken çok indî ve takdirî bâzı isnatlarla bir avukatın mesleğini ierasına mâni olmak ne avukatlığın mahiyetine ne de ceza hukuku prensiplerine uyar. Bir avukatın memleketin muayyen bir bölgesinde avukatlık yapmasına müsaade edip başka bir bölgesinde mâni olmayı mantıkla izah mümkün değildir.

Bu madde kanunun kabul edildiği zaman da idarenin avukatlar üzerinde bir tehdit vasıtasıyla elinde bulundurmamak istemesinden neşet etmiştir.

Bugün bu hükmün muhafazasında sadece zarar vardır.

Adliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye Encümeni
Esas No: 2/3
Karar No: 31

17 . V . 1958

Yüksek Reislîçe

İzmir Mebusu İlhan Sipahioğlu'nun 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 49 neu maddesinin 3 ncü fıkrası ile 117 nci maddesinin ilgası hakkındaki kanun teklifi encümenimize havalesi üzerine Adliye Vekâleti temsileisi ve teklif sahibinin huzurlariyle müzakere edilerek neticede:

Avukatlık Kanunu esaslı bir kaidesiyle avukatlığı âmme hizmetinden saymış ve bu hizmeti dolayısıyla ona bâzı hak ve vazifeler tanımıştır. Avukatların hak ve adaleti arayan hâkimlerin yardımcısı vaziyetinde olması bu vazifeleri ifa ederken her şeyden evvel birçok haklara sahip bulunmaları tabiidir. Avukatlık hizmetinin bu hususi mahiyeti 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 49 neu maddesinin 1 nci fıkrasında görülmektedir. Bu fıkraya göre avukatların vazifeden doğan ve vazife esnasında işledikleri suçlardan dolayı takibat ierası Adliye Vekilinin iznine bağlıdır. Fıkra doğrudan doğruya âmme hizmeti gören avukatlara, diğer bâzı memurlardan ayrı bir usule tâbi tutmak suretiyle, büyük bir teminat vermektedir.

Buna mukabil aynı maddenin 3 ncü fıkrası Hukuk ve Ceza Muhakemeleri Usulü kanunlarının, duruşmanın inzibatına mütâallik hükümlerinin avukatlara da tatbik edileceğini tasrih eder.

Yani duruşmanın inzibatını ihlâl eden bir avukatı hâkim tevkif edebilecektir. Bu ağır hüküm yukardan beri izah edilen avukatlık meslek ve vazifesinin mahiyetine ve Avukatlık Kanununun tanıdığı hak ve vazifelere aykırı bulunmaktadır. Aynı zamanda bu suretle tevkif edilen avukata her hangi bir teminat verilmemektedir. Esasta vaz'olunan prensiplere tezat teşkil eden bu fıkranın kalkması ancak, Ceza ve Hukuk Muhakemeleri Usulü kanunlarında tevkiften gayri inzibatî hükümlerin yerini muhafaza etmesi daha uygun görülmüştür.

İşbu değişikliğin Ceza ve Hukuk Muhakemeleri Usulü kanunlarında yapılması istenilen gayenin tahakkuku bakımından zaruri bulunduğu kanaati ileri sürülebilir. Fakat nasıl ki, Ceza ve Hukuk Muhakemeleri Usulü kanunlarında inzibatî mahiyette tevkif hükmünün avukatlara tatbik edilebilmesi için meslek kanunu olan 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 49 neu maddesinin 3 ncü fıkrasına usul kanunlarına atıf yapmak zarureti hissedilmiş ise, yine usul kanunlarında her hangi bir değişiklik yapmadan sadece 3499 sayılı Avukatlık Kanununun zikri geçen maddesinde tadilat yapmak gayeyi tahakkuka kâfi görülmüştür.

Bu esbab ve mütalâaya binaen 3499 sayılı Kanununun 49 ncu maddesi teklif suretiyle değil de (Hukuk ve Ceza Muhakemeleri Usulü kanunlarının duruşmanın inzibatına mütaallik hükümleri mahfuzdur.) şeklindeki fıkrasından sonra (Şu kadar ki, bu fıkranın mâtufu bulunduğu inzibati muamelelerden tevkif hükmü avukatlar hakkında tatbik olunmaz) mahiyetinde 4 ncu bir fıkra ilâve etmek suretiyle teklife ve kanunun ruhuna uygun bir hüküm sağlanmış bulunmaktadır.

İlgası istenilen 117 nci maddeye gelince : 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 117 nci maddesi iki esaslı kısmı ihtiva etmektedir. Birincisi, mevzuu irtica olan veya millî vahdet ve şuurla telifi mümkün olmıyan fiillere mütaallik dâvaları deruhde etmeyi itiyat edinenler hakkında Baro İdare Meclisinin talebi ile, Haysiyet Divanı tarafından meslekten çıkarma cezasının verilmesidir. Türkiye Cumhuriyetinin ana vasıflarını Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzla tesbit ettiğimize göre bu vasıf ve esasları değiştirmeye mâtuf bütün fiiller yani rejim aleyhindeki fiillere mütaallik dâvaları avukatın almakta itiyat edinmiş olması basit bir görüşle bir meslekin ve vazifenin ifası ve müdafaanın mukaddes tanınması ve serbest olması gibi yüksek adalet prensipleri icabıdır şeklinde kabul edilebilir. Ama her kanun hükmü tatbik sahasına girdiği memleketin ve içtimai bünyesinin o günkü şartlarına ve vaziyetine uygun şekilde vaz ve mütalâa edilmek iktiza eder.

Memleket ve cemiyetin yüksek menfaatleri karşısında ondan ayrılmakta pek de zararlı neticeler doğmıyacak olan bâzı prensiplere iltifat etmemek icabeder. Esasen 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 117 nci maddesi Türkiye’de hiç tatbik sahasında bulunmamıştır. Bugün için mesleki rencide eden bir tatbikatı bulunmamış olan bu hükmün meriyette kalması memleket ve cemiyetin rejim mevzuundaki ruh haletini ve fikriyatını göstermesi bakımından da faydadan hâli değildir. Zaten rejim mevzuunda çok hassas olan avukatlarımız böyle bir hüküm mevcudolmasa dahi derin bir anlayış ve sezisle bu gibi dâvaları almakta itiyattan tevakki edeceklerine şüphe yoktur. Diğer taraftan böyle bir müeyyide dahi olmasına rağmen avukatı çok geniş teminatlarla da korumuş bulunmaktadır. Maddeye gö-

re bu gibi fiillere mütaallik dâvaları almakta itiyat edinen avukatın meslekten çıkarılma cezasında kendi meslekî teşekkülünün İdare Meclisinin talebini, saniyen haysiyet divanı kararını şart tutmaktadır ki, işbu meslekî teşekküller mensuplarının hakkını koruyabilecek yegâne merci bulunmaktadır. Çok zayıf ihtimal dâhilinde olsa bile bu teminatlara rağmen avukatın meslekdaşlarının buğz ve adavetinden masun tutmak için ayrıca meslekten çıkarma kararı verilmeden önce Cumhuriyet Başmüddeiumumisinin mütalâasının, avukatın müdafaasının alınması veya icabettiği takdirde dinlenmesi gibi teminat hükümleri de maddede yer almış bulunmaktadır.

Maddenin 2 nci kısmı : Muhitindeki temas ve faaliyetleri itibariyle baro dâhilinde avukatlık yapmaları millî, meslekî ve ahlâki veya menfaat bakımından caiz görülmiyenlerin isimlerinin baro levhasından silinmesine baro idare meclisinin talebi ile haysiyet divanı tarafından karar verilebileceği hususunu ihtiva etmektedir.

Bu hükmün sadece avukatlık meslekinin ve hattâ avukatın himayesi için vaz’edildiği aşikârdır. Meslekî vazifesini ifa eden bir avukat bulunduğu muhitte bazan öyle fena neticeler veren ihtilâtlar yapabilir ki, avukatın orada âmme vazifesi olarak kabul edilen avukatlık yapmasına imkân kalmaz. İhtilâtı olmıyan başka bir muntakada meslekine devam etmesi bizzat avukatın şahsi teminatı ve meslek haysiyet ve şerefının himayesi bakımından çok yerindedir. Böyle bir karar dahi yukarda zikreylediğimiz büyük teminatlar karşısında alınabilir.

Bütün bu mütalâalar karşısında 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 117 nci maddesinin ilgasına encümenimiz iltifat eylememiş ve teklifin 117 nci maddeye inhisar eden ilgası talebi ekseriyetle reddedilmiştir.

Heyeti Umumiye arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Adliye Encümeni Reisi	Bu Mazbata Muharriri
Aydın	Rize
C. Ülkü	M. Önal
Adana	Antalya
H. Öner	117 nci maddenin ilgasının reddine muhalifim
	A. Selekler

Bursa Müstenkifim <i>H. Bayrı</i>	Gazianteb <i>A. Şahin</i>	Mardin 117 nei maddenin ilgasının reddine muhalifim <i>M. K. Boran</i>	Sakarya Söz hakkım mahfuz <i>N. Kirişcioğlu</i>
İzmir 117 nei maddenin ilgasının reddine muhalifim <i>N. Davran</i>	İzmir <i>E. Kavur</i>	Samsun 117 nei maddenin ilgasının reddine muhalifim <i>A. Keleşoğlu</i>	Trabzon <i>S. Z. Ramoğlu</i>
Kütahya <i>S. S. Nasuhoğlu</i>	Mardin 117 nei maddenin ilgasının reddine muhalifim <i>M. A. Arıkan</i>	Çanakkale 117 nei maddenin ilgasının reddine muhalifim <i>S. Sezgin</i>	Yozgad 117 nei maddenin ilgasının reddine muhalifim <i>M. Ataman</i>

İZMİR MEBUSU İLHAN SİPAHİOĞLU'NUN TEKLİFİ

3499 sayılı Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesinin üçüncü fıkrası ile 117 nei maddesinin kaldırılmasına dair kanun teklifi

MADDE 1. — 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesinin 3 ncu fıkrası ile 117 nei maddesi kaldırılmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini icraya Adliye Vekili memurdur.

ADLİYE ENCÜMENİNİN TADİLİ

3499 sayılı Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesine bir fıkra eklenmesine mütedair Kanun

MADDE 1. — 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Şu kadar ki, bu fıkranın mâtufu bulunduğu inzibati muamelelerden tevkif hükmü avukatlar hakkında tatbik olunmaz.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini icraya Adliye Vekili memurdur.